ЖІНОЧИЙ СВІТ

Ч
Е
Р
В
Е
Н
Ь

1951

ЧИСЛО 6.

присвячене

НАТАЛІЇ КОБРИНСЬКІЙ.

НАТАЛІЯ КОБРИНСЬКА

8. VI. 1851 — 21. I. 1920.

ЖІНОЧИЙ СВІТ

Рік II. ЧЕРВЕНЬ, 1951. Ч. 6.

Видає Організація Українок Канади ім. Ольги Басарабової.
Редаґує редакційна колеґія.
Всю кореспонденцію й передплати висилати на адресу:
"WOMAN'S WORLD"
Box 3093 Winnipeg, Man.

ЦІНА ОДНОГО ЧИСЛА — $0.25
ПЕРЕДПЛАТА НА РІК у Канаді та ЗДА — $ 2.50.
В інших країнах ам. $3.00

Редакційна колеґія застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописів не звертаємо.

Друком "Нового Шляху",
184 Александер Ав., Вінніпеґ, Ман.

WOMAN'S WORLD

Vol. II. JUNE, 1951. No. 6.

Published by the Ukrainian Women's Organization of Canada
Box 3093, Winnipeg, Man.

Edited by Editorial Committee
Correspondence and subscriptions should be addressed to
"WOMAN'S WORLD"
Box 3093 Winnipeg, Man.

SINGLE COPY 25c.
SUBSCRIPTION PRICE yearly
In Canada and United States — $2.50
In other countries — $3.00

Printed by the New Pathway,
184 Alexander Ave., Winnipeg, Man.

ЗМІСТ:

УВАГА, ПРЕДСТАВНИЦТВА "ЖІНОЧОГО СВІТУ" ЗАКОРДОНОМ:

ПЕРЕДПЛАТИ ПРОСИМО ВИСИЛАТИ НА ТАКІ АДРЕСИ:

У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ: — FEDERATION of UKRAINIANS in GREAT BRITAIN, 123 High St., Notting Hill Gate, London, W.11.

Передплата на рік 1 ф. стерл.; ціна 1 прим. 2 шіл.

В АРҐЕНТИНІ, УРАҐВАЇ ТА ПАРАҐВАЇ: — Isidoro KRAWEC, ("POROHY"), Casilla de Correo 3184, Buenos Aires, Argentina.

Передплата на рік 24 пези; ціна 1. прим. 2.50 пез.

Б БРАЗИЛІЇ: — Stepan PLAHTYN, Pr. Gen. Ozorio 568, Curityba, Parana, Brazil.

Передплата на рік 60 крузейрів, ціна 1 прим. 5 крузейрів.

ЖІНОЧИЙ СВІТ

РІК II. ЧЕРВЕНЬ, 1951. Ч. 6 (18).

КОНСТАНТИНА МАЛИЦЬКА

НАТАЛЯ КОБРИНСЬКА

ВОНА БУЛА ВІСТУНКОЮ НОВИХ ШЛЯХІВ
ЖІНОЦТВУ, СПОВИТОМУ ТЬМОЮ —
ДО ВИЩОГО, КРАЩОГО ДУХ ЇЇ ЛЕТІВ
І ДРУГИХ РВАВ ЗІ СОБОЮ.

ТА ХОЧ НЕРАЗ І ТЕРНЯ ВКРИЛО ШЛЯХ,
І ЛЮДСЬКА ЗЛОБА ТЕЖ РАНИЛА,
СТАЛИВСЯ ДУХ ЇЇ В ЖИТТЯ ВОГНЯХ,
РОСЛИ ЗАВЗЯТТЯ Й СИЛА.

І ДО КІНЦЯ, МОВ ЖОВНІР ВАРТОВИЙ,
У БОРОТЬБІ СТОЯЛА,
СПИНИЛА СМЕРТЬ ЛИШ СЕРЦЯ ГАРТ [ПАЛКИЙ,
ТА ЗБРОЇ НЕ ЗЛОМИЛА.

ЛИШИЛА НАМ У СПАДЩИНІ СВОЇЙ
ЦЯ УКРАЇНСЬКА ГРОМАДЯНКА
КЛИЧІ НАЗАВЖДИ НАМ СВЯТІ, —
ПОСТОЇМ ЗА НИХ ДО ОСТАНКУ.

ВЖЕ ВОЛЬНИЙ ШЛЯХ — ВІДКРИТИЙ НЕЮ ШЛЯХ
ДО ЯСНОЇ, ВИСОКОЇ ЦІЛИ —
ІДІМ ВПЕРЕД! ДАРЕМНИЙ СТРАХ!
СВІТ ЗДОБУВАЮТЬ СМІЛІ!

Пам'яті Незабутньої

На обрії національного життя з'являються час до часу постаті переломового значення. Своїм життям і діяльністю започатковують вони нові шляхи і залишають по собі в спадщині наступним поколінням не тільки ідейні скарби свого великого духа, але й заповіт до їх здійснення та продовжування зачатого діла.

Новітнє відродження української жінки в громадському і політичному значенні зачинається в нас від появи Наталії Кобринської. Горінням своєї душі, бистротою своєї думки вона далеко випередила своїх сучасниць "пробиваючи свіжі шляхи в майбутнє" і, як усі великі душі, не знайшла в свому поколінні повного зрозуміння. Але зерно її гарячого слова, її незмірної любови до своїх посестер, що жили в глухому і дошками забитому світі домашніх турбот, палюче бажання відкрити для них світ, привернути пошану і дати кращу долю, — впало на плодючу почву. У два покоління після виступу Кобринської українське жіноцтво може вже вказати на свої неабиякі успіхи. Сьогодні українська жінка доказала свою необхідність у всіх ділянках національного життя. Вона стоїть на висоті своїх завдань супроти свого народу — через свою свідомість, громадянську зрілість, готовість на всі труди й жертви.

Але годі їх було б уявити собі без піонерської праці Наталії Кобринської, що разом з іншими жінками того часу відкривала занавісу майбутнього перед українською жінкою. Через те пам'ять про неї тривати буде вічно і передаватиметься з покоління в покоління, а її ім'я побожно повтаряти будуть українські жінки всіх часів. Для них вона перший, незабутній борець за жіночі права, за рівноправність жінки в громадському житті.

Випускаючи оце спеціяльне число, присвячене Наталії Кобринській в 100-річчя її народин, "Жіночий Світ" хоче відсвіжити в жіночих серцях спомин Незабутньої, огріти любов'ю пам'ять Тієї, що для неї першою та останньою думкою цілого її життя було — добро і щастя української жінки.

ОЛЬГА СТЕБНИЦЬКА.

Наталя Кобринська про себе[1])

Від малої дитини любила я читати. Яка була вдома книжка, я її читала, хоча б і не розуміла. А читала я всяку всячину: дрібні українські видання 60-их рр., фейлетони, "Слова", Шевченкового "Кобзаря", повісті Основ'яненка, Житія Святих, польських поетів, ба, навіть гомілії й проповіді церковні. Пам'ятаю, що якось на дванадцятому році мого життя мій батько читав "Листи з Кракова" Кремера і лишив книжку отворену на якійсь фантастичній леґенді з середніх віків. Та леґенда нагадувала мені народні казки, які я пристрасно любила, і це так мене захопило, що я прочитала всі три томи. Ці "Листи" я пізніше ще кілька разів прочитувала й вони розбудили в мені палюче бажання естетичної освіти, що покінчилась . . . студіюванням журналів моди й тілесними вправами.

В тім самім часі, цебто около дванадцятого року життя — подибала я щось цікавішого, що далеко триваліше зробило на мене враження. Ось між батьковими книжками на горищі знайшла я раз невеличку книжку, що дійсно для батька не могла мати ніякої стійности, зате для мене показалася дуже цінним набутком. В тій книжці була рецензія якоїсь французької розвідки, в якій автор обурювався на те, що в суспільному житті жінки цiняться нижче від мужчин, і старався доказати, що оба поли є собі рівні, а хоч різняться між собою в дечому, то власне тим себе взаємно доповнюють.

Для мене досить було знати, що жінки вважаються за нижчих від мужчин, і це обурило мене ще більше ніж автора рецензії.

До цього часу я того не знала: між батьком і матір'ю я не завважила, щоб робилися під тим оглядом які різниці, — а до того жила в нас бабка[2]), — особа і в нашій хаті і в цілій родині дуже поважана. У чужих домах бувала я лиш у гостині, а в гостях якраз найбільше вшановують жінок. Правда, я знала, що селяни не конче з великою пошаною відносяться до жінок, але те я поясняла собі їх грубістю.

Читала я не лиш батькові книжки, — діставала я багато книжок і від власниці села, де мій батько був парохом.

Першою книжкою позитивного напрямку була "Історія цивілізації в Англії" Г. Т. Бокля. Цю книжку застала я раз у одного священика й він мені її позичив. Вона мала на мене великий вплив. Потім прочитала я Біхнера, Ренана, Гекля[3]), та дещо з Дарвіна. Крім того знакомилася я з німецькою літературою та з іншими европейськими клясиками, перекладеними на німецьку мову, що їх мої брати, будучи учнями німецької ґімназії в Чернівцях, до дому привозили. А коли один з тих братів перейшов до української ґімназії у Львові, та й познакомився там з І. Франком і другими, то став він привозити до дому переважно російські твори Чернишевського, Білинського, Добролюбова, Писарева й ін.; крім того привозив він також писання Драгоманова, Лимановського, Маркса й Лясаля. Про деяких російських авторів знала я вже передше: брат мій старший від обох згаданих, що був також учнем черновецької ґімназії, привозив мені книжки з тамошної "Руської Бесіди" — твори Державіна, Жуковського, Турґенєва й Гоголя. Ці твори припали мені тоді дуже до серця, і пізніше, коли я віддалася[4]), першим дарунком мого чоловіка були твори Турґенева й Гоголя. Коли опісля оба мої брати стали вчитись у віденському університеті, то присилали мені книжки з бібліотеки академічного товариства "Січ".

Це постійне читання книжок — приносило деколи втіхи, але більше неспокою й болю, особливо, коли почала я знакомитись зо "школою позитивістів". Тоді я відчувала, що трачу під собою ґрунт, і сильна душевна боротьба до найвищого ступня дратувала мої нерви.

Серед того розпучливого хаосу блиснув промінь світла. Я побачила ясно, що чоловік не був тим у початках свого існування, чим є тепер, що все залежить від умовин життя; — признала я, що й теперішній суспільний лад не є чимсь непохитним, — що в ньому заєдно довершуються зміни . . . Тепер уже ніщо не затемнювало моїх поглядів на становище жінки в суспільности; на ту тему щораз ясніше формувалися мої думки, у чому немало помагало мені практичне життя.

Мій чоловік перенісся з села до міста. Звужений тут об'єм жіночого ґаздівства звертав мою увагу на непродуктивність жіночої праці та витрату часу на дрібниці. То ж стала я придумувати реформу жіночого ґаздівства, а навіть запроваджувала в себе маленькі зміни.

Але ж моїх думок я не з'являла другим, — мої книжки порізнили мене з людьми; — я спостерігала, що зачинаю бути для них смішною. Я вмовкала й поволі привела до того, що жила майже подвійними думками: іншими з людьми, а інші мала для себе й свого чоло-

---

[1]) Це — з незначними мовними змінами й пропусками — автобіографія Наталі Кобринської, написана для "Історії літератури рускої" Омеляна Огоновського, що назвав її "щирою сповіддю" (Часть III, Львів, 1893, стр. 1265—1274). Вона дає погляд на шлях духового розвою авторки та на творення її світогляду, зокрема кидає світло на початки її літературної й громадської діяльности.

Передруковуємо цей цінний матеріял, бо для загалу читачів — він майже недоступний. Водночас дякуємо д-р Яр. Рудницькому, проф. манітобського університету — за доступ до слявістичної бібліотеки. — **Редакція.**

[2]) Наталія з Панкевичів Окуневська. — Ред.

[3]) Природознавці й філософи, яких твори мали великий вплив на умовий рух другої половини XIX сторіччя. — Ред.

[4]) Наталія одружилась з Теофілем Кобринським у 1871 році.

о. Теофіль Кобринський чоловік Наталії

віка — терпеливого слухача моїх фантазій і сердечного потішителя по сумних досвідах, яких я зазнавала з людьми.

Міжтим я стала ще живіше розглядати взаємини родинні, а особливо відношення жінки до загально - культурних змагань. Мій чоловік, все щирий повірник моїх думок, в тій цілі вистарав для мене книжку "Про неволю жінок" Джона Стюарта Мілля в німецькому перекладі. Нічого не могло мені зробити більшої прислуги: мої подекуди ще темні думки прояснились одною з перших наукових поваг, і те надавало мені певности й сили. Дж. Стюарт Мілл запанував над усіми моїми думками, і я загадала, а навіть зачала разом з чоловіком перекладати цей твір на українську мову.

Хоч як замикалась я в собі, всетаки не була я без впливу на молодше покоління у своїй родині. Найближче мене стояла Софія Окуневська, що опісля вчилась медицини в Ціріху. Вона була вихована в домі моїх батьків, а коли я вийшла заміж, стала вона жити в мене. Відтак перейнялась вона наскрізь моїми думками.

Аж ось наступив найстрашніший удар в мойому житті. Мій чоловік умер[5]). І я вернулася під батьківську стріху.

Мій батько, будучи послом до державної Ради, їздив тоді з цілою родиною до Відня, то й мене возив з собою. Я була в крайній розпуці. Крім пекучого болю я нічого більше не відчувала, і крім мого нещастя нічого більше мене не займало. Це непокоїло мою родину; брати й своякн старались наводити мене на літературні питання, які мене все так живо цікавили, але це вдавалось їм з трудом.

Тоді у Відні перебував Остап Терлецький. Уже давніше я чула дещо про нього. Заговорила я до нього про загальні справи й запримітила, що Терлецький не вважає мене за якусь ексцентричну особу, а навпаки за таку, що в загальних справах має реальні погляди. Це було причиною, що я з ним говорила зовсім щиро, не скриваючи моїх думок про соціяльні питання. Підчас одної такої розмови Терлецький запитався, чи я коли не пробувала дещо писати. Відтак став мене намовляти, щоб я конечно взялася до писання.

— "Але про що й як писати?" — запитала я здивована.

— "Про те, що говорите, і так, як говорите." — відповів Терлецький ляконічно. Я підозрівала моїх братів, що це вони вжили поваги Терлецького, щоб чим небуть зайняти мій ум, — але коли він не відступав від свого, я взялася за працю. Уявляла собі стару жінку та її відношення до окружаючих обставин у такий спосіб, якби я про це розповіла Терлецькому.

Таким чином вийшла моя Шуминська й водночас форма оповідання.

Терлецькому Шуминська дуже подобалась і він заповів у "Січі", що буде читати це оповідання під псевдонімом Анни Струтинської.

Я все ходила з братами на відчити до "Січі", то ж і тепер[6]) пішла я там, щоб не звернути на себе уваги. Інтерес, який це оповідання розбудило в слухачів, доказував мені, що я дійсно можу писати.

В кілька місяців потім Терлецький читав у "Січі" моє оповідання "Задля кусника хліба".

Від того часу я вела з січовиками гарячі розмови на теми жіночого питання, якого найбільшим прихильником був Василь Полянський.

Коли в 1883 р. було віче академиків у Коломиї, січовики постановили порушити там і питання жіноче, і помимо протесту львівських академиків — Полянський відчитав реферат про ту справу.

На тому вічу я перший раз побачила Івана Франка. Але вже передтим я поміняла була з ним листами з приводу моїх оповідань. Він їх читав і його оцінка давала мені як найкращі надії на мої літературні успіхи. Франко був тоді при редакції "Зорі", і в цій часописі помістив зараз оповідання "Задля кусника хліба".

У тому часі пізнала я також Михайла Павлика, якого я дуже цінила за його "Ребенщукову Тетяну".

Того, що я сама осягнула, бажала я своїм посестрам.

Через літературу дійшла я до зрозуміння становища жінки в суспільності, — тож хотіла я й других повести на ту дорогу.

В тій цілі почала я в 1884 р. закладати жіноче товариство в Станиславові. З мужчин найбільше цікавився ним Іван Франко, — од-

(Закінчення на стор. 7-ій)

[5]) У Снятині 14. 3. 1882 р.

[6]) Це було при кінці 1883 р. (Мих. Грушевський: Наталія Кобринська Л. Н. В., 1900 р.).

УЛЯНА КРАВЧЕНКО

НА НОВИЙ ШЛЯХ

Куди ти, сестро, смілий лет звертаєш?
На новий шлях? А чи ж то ти не знаєш,
що холод самоти там привита тебе?
Покинь новий, на втоптаний вернися,
забав і сплетень кормом лиш кормися
бо світ тебе ледачою назве!

Ледачою? Й завіщо? — ти спитаєш.
За те, що духом світ весь обіймаєш,
що хто лиш чоловік — для тебе брат,
що серце кращої всім прагне долі,
що бунту повне проти самоволі,
що людські рани всі його болять!

Покинь ті божі, ясні ідеали,
що в серці твому ярко запалали,
покинь — для спільного добра твій труд!
А ні, то погордуй сучасних судом,
жий для ідей, працюй кривавим трудом,
віддай усе, усе за рідний люд.

Але як опріч слів і чулих сліз нічого
ти не несеш йому, то розчарувань много
зазнаєш ти і згинеш у юрбі;
і, поки тіло ляже ще в могилу,
душа утратить одіж сніжно-білу,
і віру чисту в лютій боротьбі.

Не сліз потрібно, щоб ставать до бою!
Не сльози, — силу й жар візьми з собою,
ту силу, що любов у груди ллє,
ту міць, щоб думи в діло осущати,
той жар, щоб з лихом битися й прощати
все, чим тебе невіжа й злоба б'є!

Той жар, щоб вірити у правди світ і ждати,
і йти на труд без слави і заплати,
як сонце й дощ працюють по лугах,
як роси ті на пуп'янки дрімучі
падуть, щоб квіти з них розвить пахучі . . .
Як маєш стільки сил, — то йди на новий
[шлях!

("Перший вінок", стор. 207-8).

Уляна Кравченко
поетка українського жіночого руху.

УЛЯНА КРАВЧЕНКО

ПАМ'ЯТІ КАМЕНЯРКИ Н. КОБРИНСЬКОЇ

Минає час . . .
Як відійшла вона від нас
В тривожні, суму повні, дні —
Окрили гріб сніги, неначе квіття

Хрустально білих хризантем . . .
Вона ж утомлена спочила,
Спить тихим сном у пошумі беріз...
Але не всю її взяла могила,
По ній лишилась невмируща сила
І труд життя її жнива приніс,
І ясний шлях відкритий перед нами.
З ідеями її бадьорі, смілі,

Вперед ідем,
Все ближчі, ближчі ми до цілі . . .
Елегії — ні сліз
Душа її не прагне, не бажає . . .

Вона все серцем соняшна й сильна
У наших спогадах жива — триває . . .
Душа її з вершин благословляє,
Веде на подвиги, на творчі труди —
Вона — що перший з діл сплела вінок...

Живе і вічно жити буде
В серцях українських жінок . . .
Розбуджені стають гуртки жіночих мас
І з кличами її йдуть до мети,
До світла — свободи!
— — — — — — — —

Минає час . . .
Минуть століття . . .
Хоч відійшла Вона від нас,
Хоч гріб її снігів окрило квіття, —
Та тільки тлінь взяла могила —
Лишилася по ній та сила,
Що сяєвом освічує . . . що гріє . . .
Веде на правди путь . . .
Гурти ростуть.
В будуччину, до нового життя ідуть . . .
Душа її благословляє . . .
Душа її жива!
— — — — — — — —

Поклін її!
Довічная —
Хвала!

(1930 р.)

З "першого вінка"

переднє слово[1)]

Не винен я тому, що сумно співаю, брати мої.
Що слово до слова незвучно складаю — про-
[стіть мені!
Не радість їх родить, не втіха їх плодить, не
[гра пуста,
но в хвилях недолі, задуми тяжкої самі уста
їх шепчуть...

Ці слова нашого звісного поета[2)] підходять якраз під змисл "Жіночого Альманаха". То дійсно не радість, ні втіха, ні гра пуста були причиною його видання; — а загадали ми спокійно й безсторонно[3)] діткнутися найглибших ран, завданих жіноцтву нашим суспільним ладом. Хто переконаний, що жінки не повинні займатися поважнішими справами, — хто думає, що поки дівчина не вийде заміж, то не годиться їй вникати в глибини життя й досліджувати його злих сторін, а заміжню жінку вговорює її обов'язками й зайняттями — хто вважає, що від злого можна охоронитись несвідомістю, а несвідомість і глупоту вважає жіночою чеснотою й непорочністю, — хто вірить, що одну часть тіла можна зберегти здоровою, коли рак зіпсуття точить цілий організм, — хто бажає, щоб жінка ніколи не виростала з дитинства, вічно крилася в слимачій шкаралупці й носилась усюди лиш із своєю хаткою, — той нехай не допускає до її рук нашого "Альманаху", бо ми його зложили для дозрілих умом і переконанням, що без страху[4)] можуть дивитися на світ правди й дійсного життя.

Видаючи "Жіночий Альманах" з самих жіночих праць, ми не гадаємо відчужуватись від мужчин на полі загальних змагань та відокремлювати жіноче питання від інших суспільних завдань. Ми лиш переконані, що ніхто краще від нас самих не може знати про наші терпіння, недостатки, потреби, що ми повинні старатися пояснити ближче наше становище в суспільстві, і тим чином причинитися до прояснення думок і поглядів цілої суспільности, для якої становище жінки в багатьох випадках є ще якоюсь "темною водою во облацїх", через що байдуже обминається або фальшиво розуміється навіть людьми в інших випадках зовсім щирими та всякій суспільній кривді ворожими.

Уникаючи грубости розглядаємо жіноче життя без серпанків і прикрас, не скриваємо наших хиб, але й не складаємо цілої вини на жінок задля вподоби мужчинам. Погорджуємо хитрим поступованням тих, які, щоб не наразитись мужчинам, не тільки не мають відваги казати цілої правди, але ще накидаються на тих, що на неї здобуваються, даючи тим до пізнання, що вони ніби кращі й здібніші погодити всі суперечності свого становища.

Хоч наші сили дуже слабкі, одначе маємо надію, що цей "Альманах" кине хоч кілька ясніших проміньчиків на дорогу змагань нашого жіноцтва і дасть почин до створювання і скріплювання щораз нових сил, не допускаючи водночас розгублюватись їм на манівцях.

Наша книжка, це перший у нас голос, піднесений в справі жіночого питання. Важне це питання давно займає уми самих передових людей в найбільш освічених країнах Европи. У нас воно лиш глухим відгомоном відбивалось, та часто не так зрозумілим, як виходив із джерел. Голосно в тій справі ніхто не відзивався, і здавалося, що ніхто про неї й не думає. Але це лиш так здавалось. Були такі, що думали, та з тим не виявлялись. Таке пекуче питання не могло не застановити цікавіших серед жінок; — почали вони оглядатись і питати самих себе, скільки є в тім правди, — почали розглядати обставини власного життя. Що така думка між нами жила, доказом наше видавництво й подані в ньому праці жінок, що помимо всяких перешкод не відступили від співробітництва.

Найбільшу заслугу около видання цього "Альманаха" положила Олена Пчілка, бо коли ми вже думали, що наші наміри зведуться на ніщо, що то втрачена робота серед наших умовин — вона подала помічну руку й додала заохоти до дальшої праці.

Ще лишається нам підкреслити важний факт, що перший раз виступаємо разом з нашими старшими сестрами українками в іменні нашої національної єдности на ниві загальних справ і спільного всім жінкам питання.

Так лети ж, наш соколику, в широкий світ і заглянь усюди, де знайдеш нещасну жінку, журливу матір, забуту вдову, безнадійну дівчину, опущених сиріт! Заглянь і там, де ніби радість і веселість, бо й там можеш на дні знайти сльози. Та хоч може не всюди приймуть тебе, а то ще й злим проженуть словом, та прийде час, що згадають колись про першого вістуна!

НАТАЛІЯ КОБРИНСЬКА.

1) Пані Тетяні Кошиць, управительці музею, архіву і бібліотеки "Осередку Української Культури й Освіти" — дякуємо за можливість покористуватись цією рідкісною тепер пам'яткою. — **Ред.**
2) Івана Франка — **Ред.**
3) В ориг. "без упереджень і здрогання".
4) В ориг. "небезпеченства".

Перший альманах в оборону української жінки

"ПЕРШИЙ ВІНОК". ЖІНОЧИЙ АЛЬМАНАХ, ВИДАНИЙ КОШТОМ І ЗАХОДОМ НАТАЛІЇ КОБРИНСЬКОЇ Й ОЛЕНИ ПЧІЛКИ". ЛЬВІВ, 1887., СТОР. 464.

Українська література, видана в оборону жінки, в порівнянні з літературою інших народів не є так багата на поважні появи. У ній брак науково-історичних студій. Але жіночий рух, започаткований Наталією Кобринською при співучасти Олени Пчілки (Ольги Драгоманів-Косач), виявився великим поступом у свойому розвиткові та сьогодні є поважним рухом на всіх ділянках духової й матеріяльної культури — будучи водночас поважною національно-політичною силою. Українське організоване жіноцтво нарівні з мужчинами уявляє з себе велику силу і своїм упливом сягає в усі галузі українського національного життя.

ПЕРШИЙ ВІНОК

ЖІНОЧИЙ АЛЬМАНАХ

виданий коштом і заходом

Наталії Кобриньскої і Олени Пчілки.

Ціна 2 злр. а. в.

ЛЬВІВ, 1887.
З друкарні Товариства ім. Шевченка,
під зарядом К. Беднарського.

Відбитка заголовного листка

Тому варто поглянути на перші прояви українського жіночого руху, як руху свідомого, що повстав у обороні української жінки. Таким першим проявом є "*Перший Вінок. Жіногий Альманах*", що появився у Львові р. 1887. Саму ідею "жіночого Альманаху" започаткувала Наталія Кобринська. Підтримала її задум морально й матеріяльно наддніпрянка, Олена Пчілка. Літературний матеріял, поданий в Альманасі різноманітний і належить аж вісімнадцятьом авторкам як з Наддніпрянщини, так і з Галичини. Отже "Перший вінок" є утвір жінок Соборної України та, крім самих ідей і змісту, є цінний ще й тим, що, хоч перший альманах жіночий, але репрезентує територіяльно всю Україну.

На зміст "Першого вінка" складаються праці й твори числом 42 на найрізноманітніші теми.

"Переднє слово" Н. Кобринської з'ясовує завдання Альманаху, певні труднощі в його повстанні й закінчує апострофою, щоб він дійшов до кожної жіночої душі та потішив надією, бо прийде час і Альманах стане "вістуном" нової доби в житті української жінки.

Питання жіночої еманципації містять публіцистично-наукові статті самої Кобринської: 1) Про жіночий рух в новійших часах" (ст. 5-25), де авторка з'ясовує історію жіночого руху в Европі й Америці. 2) "Руське жіноцтво в Галичині в наших часах" (ст. 68-102), де докладно розробляється становище й перші прояви оборони жінки та організації і шляхи для її визволення. 3) "Замужня жінки середньої верстви"

(ст. 406 - 416). У цій статті авторка торкається дуже важного питання переваги числа жінок над числом мужчин і долі тих, що залишаються без засобів до життя. Цими працями Кобринська яскраво й повно змальовує сумну картину становища жінки й переконує про необхідність ставати в обороні потреб жіноцтва, визволятись із-під залежности мужчин, іти в життя, до науки, ставати до праці нарівні з мужчинами у всіх ділянках, цебто — свою власну долю перебрати в свої руки.

Поруч цих поважних статтей Н. Кобринської "Жіночий Альманах" містить наукові праці інших авторок, як нпр.: *Єрини* ⁂ на тему "Родинна неволя жінок у піснях і обрядах весільних", в якій на підставі розбору весільних народніх пісень підкреслено підневільний стан жінки в народі. 2) *Катерини Довбенгукової* "Дівка й княгиня", в якій представлено звичаї взаємин між дівчиною й парубком до сватання й весілля, підчас та після весілля. 3) *Ольги Франко* "Карпатські бойки і їх родинне життя"; 4) *Н. Кобринської:* "Про первісну ціль товариства руських жінок у Станиславові". Наконець 5) Некролог Олени Пчілки з приводу смерти К. І. Карасинської - Троїцької, визначної української діячки, що померла в Казані.

З того видно, що наукова частина Альманаху дуже цікава, солідно опрацьована на різні теми, що майже всі статті вперше ставлять проблеми й добре їх розробляють. Деякі з них і до тепер не втратили своєї оригінальности й наукової вартости.

Доволі багато заступлена в Альманасі віршована поезія на найрізноматніші теми з перевагою тематики про жінку. До цієї частини прислужилось аж десять поеток. З них деякі вибились на визначне місце в українській поезії: Леся Українка, Уляна Кравченко, Олена Пчілка, Людмила Старицька, Дніпрова Чайка. Серед тих віршів є поеми (Дебора, Звичайна історія), баляди (Русалка), сонети (Уляни Кравченко) й інщі ліричні поезії. Усі ці твори, хоч неоднакової мистецької вартости, але ідейно насичені та в більшості підсилюють завдання Альманаху ліричними рефлексіями.

Але найпоказнішу групу творів Альманаху складають прозові твори новелі й оповідання.

На першому місці треба поставити визначну працівницю на полі української культури, защитницю Т. Шевченка й дружину П. Куліша — Ганну Барвінок. Вона дала до Альманаху два твори: "Перемога" і "Жіноче бідування" — два оповідання. І перше з них, як твір реалістично - етнографічної школи в дусі П. Куліша, М. Вовчка та О. Стороженка, заслуговує на повну увагу як кращий твір у збірнику.

Олена Пчілка в оповіданні "Товаришки" та Наталія Кобринська в "Пані Шуминській" старались схопити "дух часу" й вияснити духові прямування української жінки. Помимо подібности тем, спосіб опрацьовання в обох авторок — протилежний. Перше — оповідання, а другий твір - новеля оригінальна формою й на ті часи модерна.

Далі йдуть новелі й оповідання: Міхаліни Рошкевич: "Таку вже Бог долю судив", "Теща"; Н. Кобринської "Пан суддя", Ольги Левицької "На чужині", Олесі Бажанської "Кіндрат", Єрини ⁂ "Пісок, пісок!", Сидори Навроцької "Попався в сіть", Анни Павлик "Зарібниця". Деякі з них слабші, але всі вони тої самої ідейної настанови: змагання української жінки, чи то селянки чи інтелігентки — бути собою, боронити свою родину в найтяжчих умовах життя, стати самостійною в праці, стреміти до освіти, щоб не бути жервтою обставин, а навпаки — вибороти в суспільстві своє незалежне становище.

Тому цей перший "Жіночий Альманах" і цінний своєю солідністю в постановці проблеми, своєю настановою об'єднати все передове жіноцтво з усіх земель України, себто піднести соборницький принцип і в ньому визначити ролю української жінки в боротьбі за українську національну справу.

Шкода тільки, що цей "Перший вінок" у дальщому розвиткові українського жіночого руху не повторився й не перетворився в періодичний орган вищого наукового типу. Правда, українська періодика мала жіночі журнали, як "Жіноча доля", "Нова хата", "Жінка" й інші, що заслуговують на увагу й повне признання. Але "Перший вінок" — це був твір більшого закрою по самій організації і глибшого в постановці проблеми. Це був зразок ідеологічно - революційного прояву на фронті боротьби за право української жінки в історії жіночого руху взагалі.

І в цьому поході української жінки Наталії Кобринській належить п е р ш е м і с ц е.

ЛЕОНІД БІЛЕЦЬКИЙ.

НАТАЛІЯ КОБРИНСЬКА ПРО СЕБЕ

(Продовження зі стор. 3-ої).

нак у переведенні цілого пляну був мені найбільш помічним Василь Полянський, згодом Т. Окуневський. З Полянським я укладала статут і обдумувала подробиці. Це мав бути рід жіночої читальні, полученої з літературним видавництвом.

Але товариство попало в підозріння. Стара клерикальна партія підняла крик про атеїстичні й соціялістичні ідеї, — народовці боялися створення нової партії в злуці з радикалами, — жінки роз'єдналися між собою . . . Не було що робити, — я уступилась, і з Оленою Пчілкою видала р. 1887 на свою руку "Жіночий Альманах".

Того самого року, коли вийшов альманах, поїхала я з Софією Окуневською на цілий один курс до Ціріху. Там щойно мала я нагоду приглянутися з близька жінкам, що реалізували мої думки на справжній дорозі жіночої самостійности. Нарочно їздила я до Женеви, щоб особисто пізнати Драгоманова.

За права посестер

Н. Кобринська (світлина з 1900 року).

Ти, що перша в боротьбі за нас,
за жіночі права стала,
то ж поклін Тобі від нас —
честь Тобі і слава!

Тяжке було життя галицького жіноцтва. Незавидна та болюча була його доля. Несправедливий суспільний лад гнітив жінку неволею, безправством, запереченням їй людської гідности, бо вважалась вона чимось багато нижчим від мужчини. .

Таке пониження жіноцтва, що було не тільки його кривдою, але великою шкодою для всебічного розвитку народу, існувало не тільки в нас. Тому в усіх народів почався живий рух за визволення жінки.

Але в нас цей рух натрапляв на більші перешкоди. Причиною були темнота народніх мас, брак освіти не тільки в нижчих але й в середніх верствах, національне й політичне поневолення, матеріяльна нужда. І тому українська жінка, а особливо селянка зазнавала ще більш гіркої долі ніж жінки інших народів. Та помимо того вона в своїх поступових змаганнях не залишилась позаду других, але, що-більше, вона випереджувала інших, нпр. польок.

Зробила те Наталія Кобринська.

Від наймолодших років займало її ум питання про ролю жінки в родинному, культурному й суспільному житті. Маючи нагоду подорожувати — приглянулась, як живе жіноцтво інших освічених народів, як воно змагаєсь за свої права.

Вернувшись на рідну землю, всіми силами старається освідомити й українське жіноцтво, щоб скинуло воно з себе кайдани темноти, економічної неволі та почуття меншевартости.

І в боротьбі за права своїх посестер — сама виходить на перші позиції.

Зачинає від основання першої жіночої організації, без якої практична діяльність була б неможлива. І цей 1884 рік — це початкова дата українського жіночого руху.

На жаль, затуркане жіноцтво не вміло піддержати Кобринської, ціль товариства з освітної замінено на філянтропійну. Та ця перша невдача не зломила енергії Кобринської. Найближчі два роки посвятила вона для випрацювання теоретичних основ жіночого питання та як вислід її невсипущих заходів появився "Перший вінок".

Це не відтягнуло її від громадської роботи. Зладжена нею петиція до парляменту від українського жіноцтва про дозвіл жінкам вступати до вищих шкіл — розголосила наше ім'я серед чеського й німецького жіноцтва та випередила польок. Але парлямент розвязано і треба було петицію відновляти. З тої причини, а також , щоб видвигнути справу національного виховання дітей та рівночасно рішити про форму дальших жіночих видань — скликає Кобринська перше жіноче віче в Стриї, у вересні 1890 р.

Але й тут не знайшла зрозуміння й належного попертя. Тому на власну руку видає жіночу бібліотеку книжечками п. з. Наша доля, що вийшли в трьох випусках (1893, 1895, 1896). У них подає Кобринська програмові статті про жіночий рух, в якому звертає найпильнішу увагу на боротьбу за політичні права та економічну самостійність жінки.

Видавництво припинилось через брак матеріяльних засобів. Ще раз пробувала Кобринська видавати жіночу бібліотеку в 1911 р., що появилась у 2-ох книжечках, решту перервала війна.

Та хоч не викликала Кобринська масового руху серед своїх сучасниць, але її гаряче й розумне слово доходило незримими дорогами у глибину сердець її посестер і зерно її кинене між них зродило обильний овоч. Бо це Кобринської заслуга, що в роках: 1912 - 1914, 1914 - 1918 і 1918 - 1921 українська жінка так блискуче сповнила свій обов'язок супроти нації в тих історичних моментах.

Як тоді кожна пам'ятала її палкі зазиви так і тепер не забуде їх ніодна свідома українка. Бо її високі заповіти будуть нас вести в майбутнє.

Повторім за Нею: "Сміло, посестри, ідім дальше! Хай нас не зражають ніякі перешкоди, ніякі критики, тай насмішки! Бо на тім лиш полягає вартість одиниці, наскільки вона покаже сили в тяжкій боротьбі і спадаючих на неї противностях".

ЄВГЕНІЯ СИТНИК.

Родинний дім Наталії Кобринської

У писаннях про Наталію Кобринську читається, що походила вона з давньої священичої родини Озаркевичів - Окуневських, дуже визначної в національному й культурному житті Галичини другої половини XIX-го сторіччя.

Пам'ятаючи ще її батька та молодших членів рідні, бажаю кинути деяке світло на родинні обставини, серед яких жила й виростала Н. Кобринська. Мої відомості спираються теж на врятованих двох із 7-мох томів автобіографічних Записок її батька, о. Івана Озаркевича про його політичну діяльність підчас 8-річного посольства в львівському соймі та 18 - річної парляментарної діяльности у Відні, — п. з. "Листи до Друга". Маю теж доволі докладні генеальогічні дати, якими тут покористовуюсь.

о. Іван Озаркевич
батько Наталії

Прадід Наталії, Григорій Озаркевич походив за родинними переказами — з Полтавщини. Про нього відомо стільки, що проживав у Дрогомирчанах, (станиславівського повіту), де мав млин. У селі звали його Майструк, бо знав він добре всяку, а особливо теслярську роботу. Одружився з Марією Мельник. Мали вони четверо дітей, а найстаршому синові Іванові, дідові Наталії вможливили покінчити теологію.

Дід Наталії, о. Іван Озаркевич (27. 8. 1794 — 17. 8. 1854), одружений з Катериною Трембицькою (1806 — 19. I. 1834), донькою о. Якова, пароха в Красній (1766 — 24. III. 1839) був через 12 років парохом у Глубокій, а після смерти дружини перенісся до Коломиї, де побудував парохіяльну церкву, зорганізував і був меценатом і автором перших українських театр. вистав у Галичині. Перша — перелицьована "Наталка - Полтавка" І. Котляревського п. з. "Дівка на відданні або на милування нема силування", що пройшла з великим успіхом у Коломиї, була повторена у Львові з нагоди З'їзду руських учених у жовтні 1848, а врік пізніше в Перемишлі. Після неї — перерібки Писаревського "Купала на Івана" та Основ'яненка "Сватання на Гончарівці" і "Москаль - чарівник". Деякі його поезії друковано в галицькій "Зорі", багато остало в рукописі.

о. Іван Озаркевич
дід Наталії

Найстарший з його дітей, син Іван (5. 7. 1826 до 9. 2. 1903) — був батьком Наталії. Бажанням його було стати ґімназійним учителем, але з волі батька пішов на богословію. Надіявся після скінчення теології доповнити філософію, щоб стати вчителем. Маючи 22 роки вженився з Теофілею Окуневською (21. 11. 1831 до 28. 3. 1904), що теж походила з священичої родини. Її батьками були о. Данило Адам Окуневський [1]), парох Белелуї (23. 12. 1798 до 12. 10. 1848) та Наталія Анастазія Панкевич.

На місяць перед висвяченням о. І. Озаркевича несподівана смерть його тестя о. Данила на холеру заставила його перебрати на себе всі обов'язки помершого. Треба було зайнятись вихованням чотирьох синів - сиріт у віці від 4 до 14 років та заопікуватись вдовицею - тещою. Він перебирає на себе адміністрацію парохії Белелуя - Красноставці, закладає в тих місцевинах народні школи та по трьох роках священства стає парохом.

У міру матеріяльних можливостей дає образування зразу своїм прибраним дітям - шваграм Окуневським, опісля своїм власним дітям та Софії, донці, свого ним вихованого шваґра, Атаназа. Іларій Окуневський став поштовим урядовцем, Гіполіт - священиком (батько адмірала - лікаря, д-ра Ярослава та д-ра Теофіля Окуневського, відомого політика й посла до віденського парляменту), Атаназ - священиком, а Кирило - аптикарем. Треба було теж помагати власним братам після смерти батька: Теофіль став священиком, а Лев учителем.

Ото ж за дитинства Наталії жила на приходстві в Белелуї численна громадка дітвори й шкільної молоді. Теологи вчились у Львові (куди їздилось 100 миль кіньми), а молодші в Чернівцях у німецькій гімназії.

Своїх дітей мав о. Іван п'ятеро. За найстаршою Наталією зам. Кобринською йшли: Володимир,

---

[1]) Син о. Івана Окуневського (1756 до 13. 4. 1812) сотрудник у Болехові.

Гієроніма зам. Величко, Лонгин і Євген. Коли старші швагри покидали родинне гніздо, ішли до шкіл молодші брати так, що вона ввесь час у родинному домі мала цікаве високошкільне товариство братів, а підчас вакацій їхніх товаришів.

Брат Володимир (3. 2. 1853 — 10. 3. 1912) скінчив по традиції теологію. Був це дуже розумний, поважний і тактовний священик, якого Владика завжди посилав у найтяжчі для кермування місцевості, з чого він завжди знаменито вив'язувався. У родинному домі тішився великим авторитетом. Одружився з Ольгою Рошкевич (11. 2. 1857 — 30. 5. 1935), що була першою перекладчицею чужомовних творів у виданнях Франка, Павлика та Кобринської.

З братом Лонгином (24. 10. 1858 — 1942?) в'язали Наталію сердечні взаємини. Його цікавила наука, література, а в його бібліотеці не бракувала ні одна книжка українського видання. Хоч можна сказати, що в родині він був мотором усіх суспільно - народніх починів, сам все оставав у тіні. Багато помагав при організації першого жіночого товариства у Станиславові, де був тоді (1884 р.) адвокатським конципієнтом. Для нареченої, Лесі Бажанської (30. 12. 1866 — 15. 7. 1906), у ті часи майже одинокої української піяністки в Галичині, укладає Лонгин статут першого співочого Т-ва "Боян" у Львові. За часів адвокатської практики у Львові заприязнився з Іваном Франком, з яким разом мешкав. На стало поселився адвокатом у Городку і плекав традиції свого батька. Наталія нераз довго там перебувала та стрічалась там із І. Франком, що часто приїздив і залюбки ловив рибу, з Василем Стефаником, який нежонатим довго перебував у Лонгина, з Лесем Мартовичем, що працював у канцелярії Лонгина й ін. У його хаті був склад видань Наталії, звідки вона розсилала їх по книгарнях. Д-р Теофіль Окуневський, кузин Лонгина і найкращий його приятель — без його ради не зробив ніодного політичного кроку.

За це все Лонгин діждався на 82-ому році життя вивезення на Сибір, де і помер.

Теофіля з Окуневських Озаркевич
мати Наталії

При боці свого чоловіка о. Теофіля Кобринського, здеклярованого народовця Наталія дозрівала інтелектуально, кристалізувала свої погляди й думки, які пізніше вдовицею реалізувала. Вдовицею остає вона у батьків у Белелуї, а від 1884 р. в Болехові.

Єронима Озаркевич-Величко,
сестра Наталії

Батько, ідучи до Відня забирає з собою Наталію. Брати студенти Лонгин і Євген уможливляють їй слухати, читати, бачити й перебувати у бажаному товаристві.

Та Євген (8. 6. 1861 — 21. 9. 1916) рівно 10 років молодший від Наталії, остав для неї все меншим братом, навіть тоді, коли був основником і першим директором "Народної лічниці" у Львові. Був він усе в курсі її справ, бо, будучи у Львові — Наталія замешкувала в нього й радилась його в льокальних справах.

Жила у Львові ще сестра Гієронима (23. 12. 1856 до 1923), заміжня за д-ром Григорієм Величком. Обі сесстри одержали домашнє виховання, але під впливом Наталії молодша сестра вчилась музики, навіть деякий час у консерваторії в Парижі.

Швагер о. Озаркевича, ним вихований о. Атаназ Окуневський дуже скоро повдовів. Не міг він

д-р Євген Озаркевич
брат Наталії

д-р Лонгин Озаркевич
брат Наталії

перенести самітного життя на селі, віддав одиначку доньку Софію до родинного дому Озаркевичів, а сам студіював медицину й став лікарем. Підчас тих студій у Кракові помер один люблений професор і латинське духовенство відмовилося його поховати. Зробив йому цю останню християнську прислугу його учень о. Атаназ. За це його суспендовано. Ця поступовість — винесена, з родинного дому, полишилася його характерною рисою на все життя.

Брати Наталії:
Володимир, Лонгин, Євген.

Донька його Софія (1865 — 24. 2. 1926), остання вихованка в домі о. Озаркевича, дістала образування рівнорядне з хлопцями. Вона була першою жінкою в Австро - Угорщині, що покінчила медицину і стала лікарем. Як лікарка практикувала зимою в Ціріху, а літом у Францесбаді (Чехи). Вона була сердечною приятелькою Наталії.

Дуже замітною постаттю з оточення Наталії був д-р Теофіль Окуневський (1858 — 22. 7. 1937), син вихованого о. Озаркевичом, о. Гіполіта. По вдачі совісний, точний, дуже услужливий, пізніше знаменитий адвокат, організатор і парляментарист. У діяльності Наталії брав живу участь і поміччю і порадами. Львівська, польська газета "Монітор" у р. 1896 помістила його сильветку, де між іншим писалось: "На нього має великий вплив його кузинка, що ненавидить ввесь мужеський рід, п. Наталія Кобринська, яка для нього часом є найвищим трибуналом." На приходстві був у себе вдома не лише через родинні зв'язки, але перебравши по о. Озаркевичеві обов'язки парляментарного посла, користав постійно з його досвіду й ради.

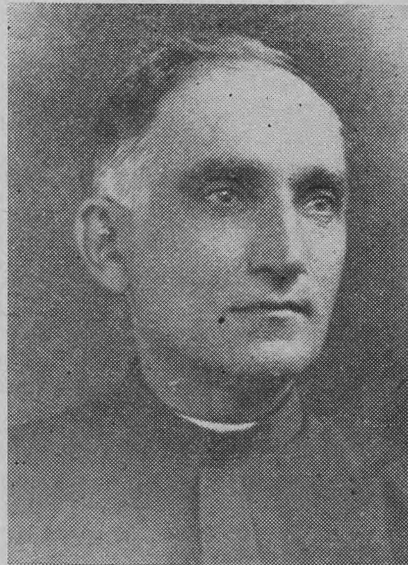
Та понад усіми рідними — найбільшого приятеля й дорадника мала Наталія в особі свого батька о. Івана. У нього знаходила вона повне зрозуміння, заохоту й підпору в своїй суспільній праці. Ним була внесена в 1890 р. до віденського парляменту відома петиція українського жіноцтва в справі допущення до студій жінок на рівні з мужчинами.

З гордістю і спокоєм ставив о. Іван чоло всім прикростям, які стрічали його у зв'язку з діяльністю доньки Наталії.

На одній з авдієнцій у тодішнього намісника Галичини гр. Каз. Баденіго (1. 12. 1890) назвав він Кобринську — "вільнодумною", а з його заряджень мав о. Озаркевич, хоч парляментарний посол, постійні неприємності з долинським повітовим старостою.

Батько Наталії мав повну піддержку в усіх з черги чотирьох львівських митрополитів, та аж у п'ятого митр. С. Сембратовича не знаходив зрозуміння. До розбіжности політичних поглядів долучилась і діяльність Наталії, за яку кард. Сембратович потягав до відповідальности о. Івана. І так у митрополичих рескриптах ч. 8090 від жовтня 2892 і ч. 4440 від 2 березня 1893 є догани за: "недбальство і брак опіки над домашніми, тому що донька (Наталія) пописується ліберальними поглядами." Усе те змінилось на краще, коли на митрополичий престіл вступив Ексц. гр. Шептицький. У дорозі до Підлютого він вступав приватно на приходство в Болехові.

Останнім політичним кроком о. Івана Озаркевича було його провідництво 220-членної делега-

о. Володимир Озаркевич
брат Наталії

ції українців Галичини до цісаря в р. 1895. Авдієнція ця пам'ятна в нашій історії відомим висловом цісаря: "Адіє, мої панове" ("Adieu, meine Herren") [1].

Треба ще згадати, що Наталія була відданою пі клувальницею своїх хворих у старшому віці батьків. Особливо її мати довгі роки лежала частинно спаралізована аж до смерти. Записалась теж у пам'яті близьких як знаменита господиня. А хатнього зайняття було доволі. Крім гостей, що безперервно приїздили з усіх кутків Галичини, крім

Леся Бажанська - Озаркевич

інж. Іван Озаркевич син Лонгина (автор статті).

обов'язкового соборчика чи празника, важним був день 6. липня — день ім'янин о. Івана. У цей день з'їздилися обов'язково всі члени родини Озаркевичів - Окуневських з дітьми, внуками, зятями і т. д. та численні гості, щоб побажати достойному соленізантові.

По смерті батьків замешкала Наталія в своємy домику в Болехові - Волоське Село, де й померла на тиф. Похована побіч своїх батьків, а на її могилі згідно з її бажанням стоїть кам'яний "дубовий хрест в корі" з написом: "Мене вже серце не болить."

ІВАН ОЗАРКЕВИЧ.

З духом часу

Наталія Кобринська є не тільки піонеркою жіночого руху, але й першою визначною українською письменницею в Галичині.

Літературі признавала вона основну ролю в національному й культурному розвиткові народу.

У дальшій її діяльності громадські справи тісно в'яжуться з літературними й видавничими.

Поза багатою публіцистичною творчістю (критичні статті, реферати, відозви, промови) — Наталія Кобринська займає місце в історії українського письменства, як авторка цілого ряду белетристичних творів.

Почала писати під впливом характеристичного для її доби, тоді модного реалізму. На зміну романтизмові, що не заторкував соціяльних питань, реалісти представляли в своїх творах буденне життя, пересічних людей з їхніми радощами й смутками, і не творили ідиллій там, де в суспільності були дисонаннанси.

Сюжетами оповідань Кобринської є питання батьків і дітей (Дух часу), конфлікт між правом на особисте щастя та суспільними умовинами (Суддя, 1885, Ядзя й Катруся 1891, суспільні забобони, (Задля куска хліба 1884), пробудження національної свідомости (Виборець 1891) . . . Є теж кілька образків з життя з питомим світоглядом сучасних їй людей: Янова, (1886), Перша учителька (1892), Жидівська дитина (1890), Лібесанунґ (1892).

Першим оповіданням, що його написала Кобринська, є "Пані Шуминська" (1883) з пізнішим наголовком "Дух часу". Пані Шуминська, жінка священика, прожила ціле своє життя для своїх дітей. Зате хотіла вона лише одне, щоб сини були попами, а дочки — попадями; вона ж "колись окружена вінком дітей і внуків тішитись буде їх щастям, прив'язанням і шанобою, сидячи в їх кружку, де кожне її слово, кожна забаганка будуть сповнені." Та життя принесло що інше. Сини пішли на "цивілів", вважали це краще ніж бути попами, а доньки теж не вповні виправдали її надії. "Такий дух часу", каже її син. Вона побачила, що діти не шанують священичого стану, що живуть не релігією, а модними гаслами про народ, суспільство, во-

[1]) У "Листах до Друга" є широкий опис політичних обставин, що спричинили виїзд делегації до Відня, про її зорганізування, подорож і побут у Відні, її наслідки та відгомін у Европі. І. О.

на ж зі своїми переконаннями є пережитком.

Подібним формою, (бо теж спогадом), є оповідання "Суддя". І тут розчарування з життя. Колись безкомпромісовий ідеаліст студент, потім такий же молодий суддя, в тодішнім змодернізованім суспільстві не пішов наперед, а коли заснував родину, попав у такі матеріяльні труднощі, що був змушений іти на компроміс з життям і то такий компроміс, що перекреслював зовсім почування його особистої вартости. "Ах! Чому ж обов'язки громадянина стаються кривдою родини, тої основи громадського ладу. Колись сміло стояв під прапором своїх ідей, тепер відцурався їх, бо вони вводили його в конфлікт з життєвими умовинами доби."

В оповіданні "Ядзя й Катруся" Кобринська представляє життя панночки в дворі, Ядзі, і селянської дівчини Катрусі. З нього видно, що соціяльне становище не забезпечує людині щастя, що сільська дівчина терпить злидні, а панночка теж терпить з причини недостатків. Ті панські недостатки може навіть більш дошкульні, бо коли Катруся через свою убогість все таки лишається в свойому середовищі і має дівочі радості, а її життя має реальний зміст, то панночка, вилучена зо свого товариства, а її життя при ручних робітках — беззмістовне і безрадісне.

Ця сама тема порушена в новелі "Задля кусника хліба".

Оповідання "Виборець" присвячене Іванові Франкові. Це образ селянина, байдужого до суспільних справ, який випадково стає виборцем, починає розуміти відповідальність перед своїм народом і виконує добре й сумлінно наложений на нього обов'язок.

Франко сказав, що одною з ознак справжнього таланту є гумор. З гумором написані дуже добрі оповідання: "Жидівська дитина", "Перша учителька" і "Янова" — три відмінні й характеристичні типи.

Вірна своїй засаді йти з духом часу, Кобринська писала теж під впливом найновішого напрямку, модернізму. Перші з тих творів, "Душа" (1895), "Рожа" (1897), були друковані в Літературно - науковому Віснику. Критика оцінила їх не надто прихильно, тому більшість їх залишилися в рукописах.

Автім критика творів Кобринської — розбіжна. Те, що одні вважали найкращим, другі не доцінювали. І так нпр. Михайло Грушевський назвав шедевром "Виборця", Омелян Огоновський найвище цінив "Ядзю й Катрусю", під першим враженням "Задля кусника хліба" Іван Франко писав Кобринській найвищі похвали, В. Маслякові й М. Павликові найбільше подобалась "Пані Шуминська", її вважає теж найкращим твором Кобринської — Денис Лукіянович . . . Ніхто однак не заперечував Кобринській справжнього таланту, бистрої обсервації життя й постатей, шляхетности форми.

Не можна обговорити питань, що їх заторкнула Кобринська в знаних творах, а поминути тло її новель. І тут утривалений дух часу, в якому жила й творила Кобринська. Ось старенька "їмость", що в зимовий день плете панчоху на дротах, попадянка сирота, що їздить по домах свояків і вичікує свойого щастя, панночка в дворі, якої молоді літа минають над ручними робітками, ось "ксьондз" і "ксьондзів панич", що ведуть аґітацію за "руським послом", селянин Яким і його жінка, що вперше довідуються про існування чогось такого, як "вибори" і цікавляться, чи "цісар на них буде", ось маленьке містечко з жидами, їхнім дорібком, домом повним різних меблів і з їхньою донькою Гіндою, що змалку вже починає роздумувати над спекуляціями, оце містечко, з якого їдеться возом, бо це дешевше, ніж залізниця, — в якім час то не гроші, його багато і нема що з ним робити — все це образи, що їх сьогодні вже не зустріти. Люди ще рахують "ґрейцарами" і ось стара Янова, для якої дорога з Пістиня до Станиславова — така далечінь, що як згадаєш, то аж мороз піде по тілі, і для якої їзда залізницею — найсильніше враження в цілому її житті. Ціле життя в цісарській країні, де вороги нашого народу вміли завжди робити труднощі його розвиткові.

Оповідання Кобринської, хоч давної доби, варто всім ще й сьогодні перечитати. Вони написані цікаво і для тих, що ніколи не бачили рідного краю, будуть гарною казкою часів, коли жили їхні бабуні чи матері, а для тих, що бачили рідний край, теж буде приємно оживити спомини минулого й пригадати нашу батьківщину.

ЄВГЕНІЯ ВЕРБИЦЬКА.

ДНІПРОВА ЧАЙКА

ПОСУХА

Давно був дощ; змарніло поле,
посхла розкішная трава,
будяк остався лиш по голій
толоці. Наче нежива
стоїть з сухими колосками
убога нива. Все мовчить.
Вогонь невпинно язиками
по селах, по лісах біжить . . .
Ще гірше пекло і задуха:
дим очі їсть і світ сліпить! . .
Нема дощу, — а хто ж в посуху
Пожежу може зупинить?...

І в людях теж бува посуха:
все мертвим сном неначе спить,
забитого в кайдани духа
ніхто не може розбудить.
І мовчки гинуть людські сили,
надія гасне, віра схне,
і димом, смородом могили
на молодії душі тхне.
Коли ж минеться зла година
і знов прокинеться усе?
І звідки хмара та налине,
що дощ цілющий принесе?

("Перший вінок", стор. 405).

Мої зустрічі з Наталею Кобринською

В перше побачила я Наталю Кобринську на установчих зборах першого жіночого товариства, що його основувала вона у 1884 році у місті Станиславові, в Західній Україні. Мені тоді було всього 15 літ, тому й моє познайомлення з тою найвизначнішою жінкою тих часів — обмежилося до коротенької зустрічі при столі, до якого підходили ці, що зголошували своє вступлення в члени товариства й подавали там свої адреси.

Н. Кобринська
у старшому віці

Але це не значить, що до того часу Кобринська була мені чужа і невідома. Аджеж ми, нечисленні українки учениці станиславівської "виділової" школи (щось у роді ліцею), між якими була моя шкільна товаришка Константина Малицька, визначна пізніша письменниця-педагог і громадська діячка, просто зачитувалися повістю Кобринської "Задля кусника хліба", повістю, що була в тому часі сензацією, бо порушувала справи усім знані й наболілі, яких одначе до неї ніхто не торкався. Про Кобринську розповідав і писав мені багато брат мій, Володимир, студент університету, який належав до круга молодих друзів Кобринської, що підтримували її піонерську працю серед нашого жіноцтва. Брат навіть радив мені, користаючи з нашої зустрічі на зборах, познайомитися з Кобринською та відкликався на його знайомство з нею. Але на зборах, сам вид тої гарної, високої, чорноволосої дами в чорному, яка своєю палкою, переконуючою промовою прямо зачарувала численну публіку, зробив на мене таке глибоке враження, що я ледве найшла відвагу, щоб на прикінці вписів у своїй короткій суконці (всі пані, між ними немало моїх учительок, були в довгих по землю сукнях) підійти до стола, де Кобринська сиділа, й зголосити своє членство. Я навіть побоювалася, чи з огляду на мій молодий вік схоче учителька, панна Ничаївна, вписати мене в члени. Але присутній при цьому мій добрий знайомий студент, Теофіль Окуневський, кузин Кобринської шепнув: "це сестра Сіменовича" — і все пройшло щасливо . . .

Після тої нашої коротенької зустрічі, дороги наші на довгі літа розійшлися. Я мешкала від Станиславова далеко, а ще дальше від Болехова, місця замешкання Кобринської. Слабо діяльне а вкінці заникле новоосноване товариство не виказувало живішої рухливости й не скликало ніяких зборів, де би члени могли зійтися й порадитися над біжучими справами. Коли ж у несповна три роки пізніше я вийшла заміж і замешкала в Коломиї, а брат виїхав в міжчасі до Америки, шанси зустрічі таки зовсім упали.

Аж тоді, коли я на кілька років перед першою світовою війною замешкала з родиною у Львові, несподівано одного дня Кобринська зайшла до мене. Брат її, зубний лікар мешкав у недалекому сусідстві і Кобринська відвідуючи його й мене згадала. Ми не бачилися 27 років, але мимо того, глибоке враження, яке зробила на мене Кобринська при нашій першій зустрічі, було таке сильне, що вона не потребувала пригадувати себе мені. Як тільки Кобринська відкрила двері, я пізнала її і з радісним зворушенням поспішила їй на зустріч з словами: "Я пізнаю вас, ви — пані Кобринська"... І ми сердечно стиснули собі руки. Мимо слідів, які на її обличчі зробили роки, це була ця сама висока, струнка, мимо своїх 60-ти літ, гарного, шляхетного вигляду пані в чорному. І тепер, як тоді на зборах, впали мені в очі її малі білі ручки, тепер обрамовані білим кружевом при рукавах, що скидалися на білі квіти на чорному фоні одягу.

У перших словах нашої розмови згадала Кобринська мого брата в Америці, з яким кореспондувала, а тепер довший час не мала вістки. Ми згадали, що жіноцтво у світі все таки не здобуло повних громадських прав, згадали і про українські, вже доволі численні жіночі організації. І тоді вона завважила, що наші жінки й досі не мають своєї преси, без чого поширення й поглиблення праці не може як слід розвиватися . . . Уже на відхідному сказала Кобринська: "Ви молодші, мешкаєте постійно у Львові спробуйте зробити це, що мені не вдалося . . ."

Про потребу жіночої преси я була тої самої думки. Заохочував мене до цього брат з Америки, але ці задуми вдалося зреалізувати щойно в кільканадцять років пізніше. По першій світовій війні, по катастрофі й упадку нашої дежави. У 1925 році в Коломиї повстала "Жіноча доля", появилися жіночі альманахи того ж видавництва й інші книжки. Але цього Кобринська вже не дожила.

Тоді у Львові, була моя остання зустріч з цею великою українкою.

ОЛЕНА КИСІЛЕВСЬКА.

Н. Кобринська — за душу дітвори

Одною з головних проблем, що її видвигнула Наталія Кобринська вже на початку своєї громадської діяльности — це вага опіки над українською дошкільною дітворою.

Тоді це важливе питання найшло вже було успішну розв'язку в наших західніх сусідів — чехів, німців, поляків. І ці останні негайно взялись використовувати цю проблему для своїх польонізаційних заходів супроти українських дітей. Скрізь по українських селах починають діяти польські захоронки здебільша під проводом монахинь - феліціянок. Під претекстом гуманітарної акції шовіністичні "матечки" намагаються прищепити українській дитині почуття вищости польської культури й мови над рідними традиціями й мовою батьків.

Перший алярм проти тієї загрози піднесло жіноче віче в Стрию, 1 вересня 1891 р., скликане за почином Кобринської. У резолюціях того віча є заклик у першу чергу до українського жіноцтва та водночас і до всього громадянства, щоб створити організацію опіки над українською дошкільною дітворою, або як це назвала Кобринська "Товариство українська захоронка."

Водночас Кобринська подає докладний проєкт та реальні можливості заснування й розбудови того товариства, беручи до уваги тодішні невідрадні матеріяльні обставини. На її думку до того товариства повинна належати кожна українка, урядничка, ремісничка чи селянка (не виключаючи мужчин). Працю почати як найпростіше. Винаймити в даному селі дім з городом, піднайти старшу, досвідчену жінку, яка зуміла б подбати про безпеку дітей та зайняти їх забавою чи оповіданнями народніх казок. Згодом, у міру свого розвитку товариство зорганізувало б курси для провідниць дитячих садків. Кандидатками на провідниць могли бути теж жінки - селянки.

Докладно опрацьований "Статут товариства - захоронка" — видрукувано в "Нашій долі" (1893) з увагою Н. Кобринської: "Подаємо зразок статутів Товариства "Захоронка" в надії, що загал наш зрозуміє пекучу потребу таких товариств у нашій країні та приступить до їх творення. Розуміється, що подані точки статута можуть бути змінені відповідно до місцевих потреб".

Ці думки й почини Кобринської найшли широкий відгомін у пресі. І цікаво, що обі противні партії — консервативна й радикальна, виявили тут однозгідно неприхильне становище та однаковий брак зрозуміння для тієї справи. У пресі появлялись різні тенденційні й образливі відгуки.

Польські часописи старались зі зрозумілих причин осмішити цей задум, називаючи його м. і. "дивоглядним збіговищем дітей". Німецькі часописи теж його не брали в оборону, захвалюючи захоронки феліціянок.

Та Н. Кобринська глибоко переконана в слушність своїх ідей, боронила їх сміливо й гідно у своїх статтях, річевою арґументацією опрокидуючи всі закиди ворожої критики.

У своїй відозві до українського жіноцтва в справі захоронок на вступі завважує: "Посестри! . . . кожна порушена початково одиницями справа викликує в загалу сміх, потому гнів, а наконець усі кажуть, що про те вже давно думали."

І дійсно, в недовгий час після стрийського віча українське духовенство частинно реалізує цю ідею власними зусиллями й коштом, а консервативна преса вже починає її знаходити "невисказано реальною та актуальною", хоч не признає ініціятиви Кобринській і жіноцтву, вважаючи це просто власним почином.

Та не партійні й особисті амбіції визначують громадську діяльність Н. Кобринської. Журба за духове збереження майбутнього покоління так глибоко ввійшла в її серце, що навіть замкнувшись в самотності, осторонь від громадського життя — знаходить одиноку відраду в праці серед селянської дітвори й молоді. У споминах про неї Окуневський передає ніжну картину з її життя в. Болехові, "де все та чиста й непорочна молодь мов вінок окружала її, а з уст невинної дітвори лилися тихі пісні, росказувались оповідання..."

Про те не забула Кобринська й у своїй літературній творчості. Ось мистецьке, глибоко психологічне оповідання "Перша учителька" з рухливою дитячою громадкою, що молитовно сприймає з уст няні розповіді народніх казок, про жорстоких турків - татар, про чари - зілля, про диви життя . . . І все те, що влила в дитячу уяву й чуття перша учителька, не забудеться на ціле життя.

Живучість і актуальність кличів Н. Кобринської та її ідеї боротьби за духове збереження української дитини ярко виявляється в теперішності.

Сьогодні розбудова дитячих садків є звичайним і конечним явищем у кожній модерній суспільності. У прекрасно вивінуваних і взірцево ведених дитячих садках проходять початки виховання дитини, тут їй вкорінюється почуття любови й пошани до рідної мови та своїх національних надбань.

На рідних землях затроює українські дитячі душі — большевизм. Але тисячі українців, розкинених по всіх сторонах вільного світу, мають можність свобідно впливати на формування душі майбутнього покоління й тому за збереження його національного обличчя несуть повну відповідальність.

У сучасних обставинах — це справа нашої національної й особистої гідности. Її збереження — це запорука пошани до нас і інших націй.

МАРІЯ ОХРИМОВИЧ.

НАТАЛІЯ КОБРИНСЬКА

Виборець[1)]

(Присвячено Іванові Франкові)

Перед повітовою радою, де мали відбуватися вибори, було так глітно, що годі було перепхатися, а голови людські подавалися, наче хвилі в ставу, гойдані вітром. Далі трохи порідше стояли люде купами і вели всілякі розмови.

Яким зачув знакомий голос, що доходив здалека. Голос то підносився, то знижався, часом гудів, наче б хтось говорив у порожну бочку, то притихав і слова плили тихо, спокійно як шепіт води мілкого потока. Яким оглянувся. Це був панотців панич. Він переходив від купи до купи людей, просив і заклинав, щоб пошанували самі себе, показали, що вони люде, ґазди, українці[2]), щоб не давалися на підмову, не зводилися обіцянками, не запродували своїх голосів!

— Тримайтеся, братя! — говорив він палко. — Ваша доля у ваших руках, від вас залежить доля України. —

Голос його перервався. Він палкими очима споглядав на народ і читав з їх лиць силу свого слова.

Яким не міг перенести того погляду і спустив вниз очі. Запаморочений гуком голосів і новими враженнями червак сильно завертівся десь під самим серцем і викликав протяжний довгий біль. Погляд молодого чоловіка мішав його і прибивав до місця, а коли він знов підніс очі і споглянув навкруги себе, замість панича побачив гидке лице секвестратора[3]). Секвестратор був змучений, як косар у полудне, а піт горохом ллявся йому з чола. Він перепхався через купи людей, отерся майже об Якима і пішов далі. Яким оглянувся й побачив високе вістря і чако жандарма. Секвестратор щось йому шептав до вуха. Жандарм подивився на всі боки. Нарешті їх погляди спочили на кількох людях, звідки Якимові здавалося, що чує голос панича Никольця.

**
*

Іван ішов з двома людьми і голосно говорив.

— Тьфу! До чорта, — сказав високий чоловік. — Один сюди, другий туди! Лоточать, що аж голова тріскає! Чоловік вже врешті не знає, що робити!

— Та на те є розум, — каже Іван, — аби чоловік знав, що робити. —

— Розум розумом, але в такій крутні і розум не поможе. Говорять: свій, свій, а кажуть вибирати пана! —

— Та бо ви не розумієте, про що тут іде! Тут не йде про те, чи він пан чи мужик, але про те, що Ківковецький пан — поляк, а зі Львова — українець. —

— А що нам з того за користь?

— Які ви дивні! Подумайте самі: як ви процесуєтеся тай не можете самі на термін стати, то кому ви даєте "пленіпотенцію"? Тому, з ким процесуєтеся? Чи тому, хто вас боронить? А з ким ми найбільше напроцесувалися, як не з польськими панами? Де поділися наші ліси й пасовиська? Право мужицьке усюди пропадає, бо він темний, непросвічений. Лиш одні попи та пани Русини, що за нами вступаються! Скажім же тепер, — говорив Іван далі — скажи сам, чоловіче: як би ти мав право за собою, чи треба б тобі свідків підкупляти?

Якимові кров ударила в лице. Маленький звитий у четверо папірчик засичав, а виразні, круглі нумера засвітили, як очі гадюки.

**
*

Розпочалися вибори. Майже при самих дверях повітової ради стояв панич Никольцьо і кожному виборцеві, що переходив коло нього, додавав смілости й відваги. Якима хтось сильно потрутив .Це був той самий жандарм, що говорив з секвестратором.

— Арештую вас в ім'я права! — сказав він до панича випростувавшися як свічка.

— Кого? Мене? За що? — запитав змішаним голосом панич. Його бліде лице ще більше поблідло, а очі блиснули гнівом. — Ви? Мене? За що? — крикнув він знов з усієї сили. — За те, що я говорю людям те, що вони самі повинні знати? Чому не арештуєте тих, що їх на зле зводять, **грішми підплачують?!**

А як його вже брали, він відвернувся і ще раз сказав: "Люде, тримайтеся!"

Його голос звучав дивно, і при бадьорих словах чути було другий звук: "Усе, усе пропало!"

Між людьми зробився переполох. Якимові немов би ножем потягнуло по тілі. Він остовпів. Йому здавалося, що кожний дивився на нього, показував пальцем, що **це він той збаламучений, підплачений негідник.**

— А що, Якиме, за ким будете голосувати? — спитав його ненадійно війт із-за плечей.

Яким оглянувся, але не сказав ні слова.

— Но ходім! Уже час! — сказав війт і пішов наперід.

Яким пішов за ним, щоб не стояти на місці. Але в душі його виколювалася інша, певна, незмінна думка, збутися тяжкого ворога, що вертів мозок, прошибав душу й палив грудь.

В його голові все перемішувалося, у висках стукало, в ухах дзвонило, а гадка крутилася, перлася, гейби запертий дим у комині. Одне було ясне: збутися яким небудь способом клятих грошей, що палили розжареним вугіллям, шпигали розпеченим залізом.

---

1) З браку місця передруковуються лиш кінцеві розділи. (Українсько-руська Видавнича Спілка, Львів 1900). — **Ред.**

2) Авторка скрізь писала: Русь, руський..., як це тоді загально вживано. **Ред.**

3) Яким одержав від нього "десятку", щоб голосувати на поляка. **Ред.**

Піт виступив на його чоло, а серце товклося каменем. Він дивився на присутніх, бачив кожне лице, кожний порух, але чому то так було, чому не так усі заховувалися — він не знав, автім йому це було байдуже, його займала одна думка і вся здрігалася відразою.

— Яким Марчук! — закликав той сам голос із середини, що викликував других перед ним.

Яким вийшов на середину і став перед столом, за яким сиділа комісія.

— На кого даєте голос? — сказав грубий, підсадкуватий панок.

Яким мовчав.

На кого голосуєте? — спитав панок нетерпеливо.

Яким мовчав, сопів, трясся цілим тілом аж руки в нього тремтіли: він витягнув гроші і поклав на стіл.

Пани при комісії зжахнулися.

— Що це? — запитав панок підскочивши.

Якимові наче камінь спав із серця.

Він промовив чистим, грімким голосом:

— Мені дали ці гроші, але я їх не хочу, кладу тут перед цілою комісією, а голос даю на руського посла! — і вимовив ім'я й прізвище пана зі Львова.

В залі настав приглушений, довгий шум...

— Славно! Славно! — відозвалося кілька голосів.

Староста почервонів як буряк.

— В залі аґітувати не вільно! — крикнув він зі злістю — бо інакше скажу випровадити! —

**
*

Голосування тривало вже не довго. Порахували голоси — двадцять голосів українських більше.

При комісії зачалися гострі переговори. Відкинено кілька голосів, де ім'я чи прізвище було зле вимовлене, але все таки в користь українців виходила надвижка. Ніякі викрути приятелів Ківковецького пана не помагали, все було в найбільшому порядку.

Всі, що нетерпеливо ждали кінця виборів, змішалися тепер з виборцями. Гамір і веселість росли. Кожний рад був знати про найменшу подробицю: то ж кожний окремо і всі разом голосно розповідали про недавно пережиті хвилі.

На телеґрафі не могли собі дати ради, а весела вість летіла світами.

Жиди наче скажені кричали: Віват! А між ними могли виборці бачити тих, що ще недавно бігали за Ківковецьким паном і запрошували на студенець та ковбаси.

Яким чув, що його ім'я переходило з уст до уст.

— Де він? Як називається? Звідки? — допитувалися з усіх боків, а деякі витягали папір і записували.

— Це мій парохіянин, — сказав гордо старенький панотець, підпровадивши до Якима кількох своїх товаришів і молодих панів.

Панотці і панове стали Якимові віншувати, а деякі й цілувалися. Одному аж сльози крутилися в очах, коли він стискав Якимову руку і говорив:

— Коли вже таких маємо селян, то Україна не пропаде, але пропадуть її вороги, бо нарід приходить до пізнання, чим він є і чим повинен бути!

Яким не міг опамятатися. Його брало диво, він споглядав на себе немов на яку загадку. Що це мало бути за пізнання, про яке йому говорили, він не розумів, чув лише, що в ньому відзивалося якесь незвісне віщування, якийсь незнаний досі голос...

— Чого всі ті люде так побиваються, чого борються, чого плачуть? Чи в тім не ховається щось більше, ніж він досі бачив? Чи не криється більша сила, що всіх тих людей переймає одною душею, що і в ньому пробудила немов нове життя? Але ті всі почуття перемагала радість, невисказано глибоке вдоволення.

Він вернувся додому, як п'яний, хоч горілки і до рота не брав.

Жінка вже не могла діждатися. — Що Яким зробить з грішми? — палило її нетерплячкою від кількох днів. Та коли вчула, що він гроші віддав, розсердилася.

— От і розумне зробив! — сказала гнівно. — Люди раді б, коби звідки гроші роздобути, а він мав, та кинув чортові в зуби!

— Ей, жінко, дай спокій! — сказав Яким, стягнувши брови — ти того не знаєш і не розумієш, то й не мішайся! То недобрі були гроші...

Жінка втихомирилася. Злих грошей вона не хотіла. Кажуть, що крадене вдесятеро відпаде, а злий гріш, не дай Боже, міг би звести на нінащо і ціле ґаздівство.

**
*

Коли Яким другої днини рано збудився, то перша думка була: піти до панотця і спитатися про панича Никольця. Але це було ще трохи зарано, ледви що зоріло, а темні сумраки ще не зовсім прояснилися. Він вийшов на двір. Вітер, що від неділі все зривався зі сходом сонця і перешкаджав сіяти, затих і можна було надіятися, що не буде його і через день, або хоч до полудня.

Вчорашній день пішов для ґаздівства марно — треба було те надолужити. Він закликав жінку й обоє взялися скоренько до роботи.

Вже сонце підбігло вгору, коли Яким виїжджав фірою з обійстя. На возі лежав мішок з насінням, а поверх драбини була привязана залізна борона. Дорога вела попід попівство. Яким кивнув на хлопця, щоб їхав у поле, а сам вступив до панотця. Майже на самім порозі здибався з паничем. Він тримав в одній руці газету, а в другій капелюх.

— А, добре, що ви тут — сказав, побачивши Якима — я щойно хотів іти до вас прочитати, що пишуть газети. Слухайте! —

Яким слухав і своїм вухам не вірив, які то там ділялися надужиття, та все те побороли чесні виборці, що з малими винятками стояли, як один муж. Деякі були названі по імені, а між першими стояло й ім'я Якима, як непоборного борця, що прилюдно завстидав ворогів і кинув їм у лице підкупним грошем.

Яким не знав, де очі діти, а світ ішов перед ним кругом. Ледви пригадав собі, чого прийшов і зміг розпитатися, що це і як ділялося з паничем.

Рано, коли чистив збіжжя, був уже зовсім

спокійний, а тепер знов розгорілася в нім кров. Зайнятий розбурханими думками, він і не стямився, коли станув на полі.

Він ще недавно нікому незнаний чоловік, окрім свого села, сьогодні став голосний на цілий світ! Про нього пишуть, говорять, хвалять його за чесний і добрий поступок.!

Йому аж лячно робилося, коли він нагадав ті непевні та темні хвилі, коли то його думки хилилися на всі боки, коли не знав, що робити і був би може скоріше зробив противно.

***

Та не лише його ім'я виринуло з тихого закутка. Але в його душі зайшла така сама зміна — він ніби прочув, провидів. Він пізнав, що та земля, по якій він ходить, на якій від діда-прадіда стоїть його хата, ті зелені ниви, гори, долини, та рілля, на яку він кидає зерно, все те — одна велика українська земля! А він, її правий власник, корінний ґазда, він має про неї дбати, впоминатися за її права!

***

Сонце прикрите тоненькою хмаркою, кидало обічне, тепле проміння. Могучі весняні сили росли, потужніли. Всюди кипіло життям і працею, всюди ішов рух, бреніло по зіллю, траві й по водах. Земля розпарилася; з свіжої ріллі розходився якийсь дивний запах, так добре знаний Якимові.

Яким здрігнувся. Це був запах мужицької кервавиці й поту. Цей запах перемагав всі інші розворушені думки і давним правом панування запитував, чи той вибраний Якима голосом пан зі Львова зможе обтерти той кривавий піт з мужицького чола, чи зменшить податки і дачки, чи верне право до втраченої землі, зарінків, лісів і пасовиськ?

Яким опустив голову і задумався...

Його уста дивно зложилися, і він вимовив стиха: н е - з н а - т и !...

Зустріч у Кімполюнґу

Кімполюнґ...

Закутаний верховіттями зелених гір Буковини. Задумані, тужливі гори. Вітер хвилює їхні вкриті смереками узбіччя, колише казкою сивої давнини, засипляє леготом тиші й ніжно голубить верхи Карпат. У долині біжить гамірним шумом із срібною гривою бистрого плеса Молдава... Невпинно несе хрустальні води...

Царство краси пишнозеленої Буковини!

Велична природа цієї верховини заєдно кормила духовість наших співців. Зокрема Кімполюнґ (Довгополе), курортна місцевість — закуток пам'ятний відвідинами О. Федьковича, І. Франка, Л. Українки й інших письменників, поетів та культурно-громадських діячів.

Тут жила Ольга Кобилянська.

Хоч невідомі нам іще всі причини, що впливали на письменницьке зростання тієї дитини чарівної Буковини — молодої Ольги Кобилянської, але знаємо, що творчий процес в перших роках її літературної діяльности не належав до нас. Її перші твори писані по німецькому. І хто знає, чи не залишилось би так на завжди, — якби не одна зустріч.

У Кімполюнґу від 1881 року був повітовим лікарем — д-р Атаназ Окуневський. З його донькою Софією приїздила туди — Наталія Кобринська.

І тут мало місце перше знайомство цих небуденних жінок з молодою О. Кобилянською, що виявилось благословенним і животворним впливом на неї. Завдяки зустрічі з цими освіченими й свідомими українками зродилося в О. Кобилянської бажання, зразу мов недосяжний ідеал — творити мовою свого народу.

Особливий вплив має на Кобилянську її зустріч з Кобринською. Заслухані від неї кличі жіночого руху й культурно-національного відродження — стали для майбутньої володарки слова незабутнім дороговказом у її письменницькій і громадській праці крізь ціле життя.

І Кобилянська зразу й цілою душею пристала до рідного оточення, вивчала й пізнавала гармонійне звучання української мови, загорілась до ідей, що їх прищеплювала їй Кобринська. Тут слід шукати джерела отих неповторних жіночих постатей, сильних, незалежних, освічених, тих, що розуміють вагу проблеми жіночого росту в усіх його позитивних проявах: принциповості, твердості, незламності своїх починів, незалежности й невгнутости своїх переконань.

З Кобринською зв'язані перші спроби Кобилянської на шляху літературної діяльности в рідній мові. Було це оповідання п. н. "Вона вийшла заміж", яке Кобринська спершу прийняла для альманаху "Перший вінок", але не появилося у ньому через за великі ще мовні недоліки. Це була перша редакція пізнішої "Людини". видрукованої в 1894 р. у "Зорі'.

Під впливом Кобринської — Кобилянська станула в ряди українського жіночого руху. Критик і біограф О. Кобилянської, Осип Маковей (Л.Н.В. 1899) відмічує нпр. її виступ на зборах "Товариства Українських Жінок" у Чернівцях — 14 жовтня 1894 р. на яких вона виголошує доповідь п. н. "Дещо про ідею жіночого руху". Не має сумніву, що це черговий прояв духового контакту з Кобринською. Адже ж у випусках "Нашої долі", що їх видавала Кобринська — співробітничає й Кобилянська.

Бо вона бачила у Кобринській сміливу жінку, що пробила вікна тісного жіночого

(Закінчення на стор. 23-ій).

Початки жіночого руху в Канаді

Синтетичної історії жіночого руху в Канаді ще не друковано. Тому зробити стислий огляд того руху в короткій статті не можливо.

Дійсно початковий жіночий рух в Канаді йшов протягом майже півстоліття за ідею політичного і громадського урівноправнення жінки.

Одною з перших піонерок жіночого руху в Канаді була пані **Емілі Говард Стов.** В 1860 роках вона, маючи на руках інваліда мужа і троє дітей, мусіла учителювати, щоб їх утримувати, а разом з тим заощаджувати дещо з заробітку, щоб дістатися до ліпшого положення. Її мрією було стати лікаркою. Одначе, канадійські медичні школи тоді ще не приймали до науки жінок. Тому вона вступила до медичної школи в Ню-Йорку, і в році 1868 успішно її закінчила. Коли повернулась до Канади, то тут не мала перешкод в своїй лікарській професії аж до смерти (1903 р.). Між іншим завдяки її діяльності, при допомозі інших, університет в Торонті отворив свої двері для жінок в році 1886.

Повернувшись у 1876 році з конференції Американського Товариства Жіночого Поступу, вона вирішила, що настав час створення подібного товариства в Канаді. З невеликою ґрупою прихильниць (масове жіноцтво було досить глухе на заклики провідниць!) вона заснувала товариство, під скромною назвою Торонтський Жіночий Літературний Клюб. Під голуванням п. Стов та п. Доналд Мек Івен переходили раз на тиждень зібрання, які мали головно виховний характер. Аж року 1881 клюб здобув сторінку в часописі "Кенедіян Ситезен" і тоді, під редакцією пані С.А. Корзон, почалася вперше пресова кампанія жіноцтва за рівноправність.

У році 1883 клюб вирішив, що виховна праця досить підготовила ґрунт для більш активної діяльности, і тоді було створено нову орґанізацію Торонтське Товариство Виборчих Прав Жінки (Вуймен Софрейдж). Боротьба цього товариства мала великі успіхи. Одним з них було створення Онтерійського Медичного Каледжу для Жінок (1883). Донька п. Стов, доктор Авґуста Стов-Ґоллен, стала першою професоркою в каледжі.

Поступнево виборювались виборчі права жінки в муніципалах, в шкільних радах і інш. Спроби добитися права до парляментських виборів покищо не вдавалися. В році 1889 Товариство Виборчих Прав перемінилося на Домініяльний Жіночий Союз Виборчих Прав. Головою його стала таж сама п. Стов. Цей Союз повів ще більш енерґійну працю в кооперації з Жіночою Юнією Тверезости (заснована в р. 1885). В році 1907 Союз змінив назву на Канадійське Товариство Виборчих Прав. Головою його стала донька п. Стов, **Др. Авґуста Стов-Ґоллен**. Пізніше почали виникати місцеві подібні орґанізації, а в р. 1914 створилася Національна Юнія Товариств Виборчих Прав Жінки. В 1917 р. пощастило перевести закон в Онтерійському парляменті про зрівнання жінки в виборчих правах. В пошану п. Стов поставлено їй памятник — бронзове погруддя в міській залі м. Торонта.

В степових провінціях Канади найстаршою орґанізацією була згадана вже Жіноча Юнія Тверезости заснована 1886 р. В Манітобі на її мітинґу в р. 1893 були порушені справи рівноправности жінки. Діяльними особами були пані: Е.А. Блейклі, Дж.А. МекКланґ, Кора Гайнд і інші. В Алберті діяльною була пані Емілія Морфі, жінка священника. В р. 1916 вона була призначена суддею (маґістратом) в Едмонтоні. Це був перший випадок призначення жінки судді в Бритійській імперії.

В Квебеку повстала Жіноча Рада під впливом **Лейді Абердін,** жінки генерального губернатора. Це була Монтреальська Місцева Жіноча Рада — в році 1893. Діячками були такі енерґійні жінки, як Лейді Дрюмонд, доктор Рітчі Інґланд, професор Дерік і інш. Закони про жіночу рівноправність в Квебеку ухвалено в році 1940, найпізніше з усіх провінцій. Першою в цьому була Манітоба, в якій закон перейшов в січні 1916 р., другою провінцією була Саскачеванська — в березні 1916 р., в Алберті в квітні 1916 р. У степових провінціях значні впливи мали жіночі товариства при чоловічих "хліборобських" орґанізаціях.

Найбільш впливовою орґанізацією канадійських жінок стала **Національна Жіноча Рада,** що об'єднала в собі всі видатніші жіночі товариства по цілій Канаді, як домініяльного характеру, так і місцевого через місцеві Ради, різних національностей і різних цілей. Заснувала її в році 1893 Лейді Абердін для цілей, як сказано було в статуті: "Запровадження в суспільстві Золотого Порядку, звичаю й закону". В своїй діяльності вона досягла важних реформ для суспільства, як от поліпшення законів про охорону жінок і дітей, поліпшення вязниць, кращого трактовання упослідженних верств суспільства і інш. І хоч в статуті Рада не мала боротьби за політичні права жінки, але в бігу життя взяла участь в довгім жіночім наступі на мужеські твердині до здобуття остаточної перемоги — урівноправнення жінки.

Першою **українською** жіночою орґанізацією, що приєдналася до Національної Жіночої Ради, було товариство "Канадійсько-Українське Жіноцтво", в місті Виннипеґу, засноване і кероване б.п. Анною Йонкер. Воно істнувало від 1928 року до смерти п. Йонкер — 1936 року. Місце його в Національній Жіночій Раді зайняла **Українська Жіноча Рада,** що була орґанізована в рр. 1936 — 37, як спілка українських жіночих товариств для дружнього звязку між ними і співпраці для загального добра, для кооперації з канадійськими (анґлійськими) орґанізаціями і для звязку з Рідним Краєм. Українська Жіноча Рада перевела надзвичайно інтенсивну і успішну працю за роки свого істнування та здобула щиру і глибоку повагу для українського жіноцтва в Національній Жіночій Раді. За її рекомендаціями до Національної Жіночої Ради була прийнята орґанізація — Союз Українок Канади, — як домініяльне тіло. Опісля вступила в її члени теж Орґанізація Українок Канади на тих самих умовах. Українська Жіноча Рада припинила свою діяльність в році 1944, коли Комітет Українців Канади заснував при собі жіночий відділ, який мав перебрати функції Жіночої Ради.

Авторка цих рядків з найбільшою приємністю

пригадує свою особисту співпрацю в рядах Української Жіночої Ради з Національною Жіночою Радою. Там сходилися представниці жіночих орґанізацій різних напрямків діяльности, різних національних і релігійних ґруп, і працювали мирно, з щирою взаємопошаною і вирозумінням. Ми, українки, ділилися там з іншими і своїми успіхами і своїм горем. А горя бувало досить. Наприклад, коли польська влада в році 1938 вчинила ганебне знущання над **Іванною Блажкевичевою**, то Українська Жіноча Рада заалярмувала це перед канадійською Жіночою Радою, і ця остання не тільки прийняла це з найглибшим обуренням, але передала свій протест Міжнародній Жіночій Раді і вищим властям. Наслідкам цього була догана Польщі і відкликання пляну відбуття чергового міжнародного жіночого конґресу — в Польщі.

Подібну акцію Національна Жіноча Рада, на внесення Української Жіночої Ради, перевела в справі закриття Польщею українського часопису "Жінка".

Як згадано вище, Національна Жіноча Рада є широким обєднанням різних, щоб не сказати всіх, жіночих орґанізацій. Наприклад, Місцева її Рада в Виннипеґу обєднує поверх 65 товариств — різного завдання, ріжних релігійних приналежностей і різних національностей. Цими місцевими радами засіяна ціла Канада, а в центрі діє головна екзекутива. Завдяки такому широкому об'єднанні і дружній праці всіх частин, Національна Жіноча Рада має надзвичайно поважні впливи в урядових і міжнародніх міродайних колах і досягає великих успіхів.

Українським жіночим (та й загальним!) орґанізаціям Національна Жіноча Рада дає приклад успішної акції. В об'єднанні і взаємопошані та толеранції — сила. Розбиті на партійні чи релігійні течії, осамітнені й ізольовані, українські орґанізації не можуть творити великого цілого, щоб можна було назвати українським суцільним, монолітним рухом. А не буде створено великого цілого, не буде осягатися великих успіхів, не буде досягнено великої мети.

Епоха, яку переживаємо, присуд трагічної історії українського народу, вимагає від нас великої толеранції і об'єднання всіх живих наших сил в одну українську національну силу.

ГАННА МАНДРИКА.

В ПОКЛОНІ НАТАЛІЇ КОБРИНСЬКІЙ

Святкування сторіччя народин основниці українського жіночого руху — започаткувало врочисто й об'єднано українське організоване жіноцтво в Канаді, а саме в Вінніпеґу — 11 березня ц. р., про що було вже звідомлення в "Ж. С." З радістю підкреслюємо культурну зрілість нашого жіноцтва, що не ставиться байдуже до свого минулого та вміє об'єднатись для вищих цілей. Вміщаючи дописи з інших місцевостей, ми віримо, що ювілейні імпрези в честь Н. Кобринської відбудуться скрізь, де живе свідоме українське жіноцтво.

Почесна Президія на Святі Н. Кобринської у Вінніпеґу. Промовляє п. О. Кисілевська. Зліва сидять пп.: О. Стебницька — Голова ОУК, О. Войценко — Голова СУК, Є. Ситник, І. Павликовська, С. Стечишин — гостя бесідниця з Саскатуну, Н. Когуська — Голова КУК, А. Семотюк, М. Корецька, М. Марко.

СВЯТКУВАННЯ 100-РІЧЧЯ НАРОДИН НАТАЛІЇ КОБРИНСЬКОЇ В ТОРОНТІ

Хор ОУК з дириґентом проф. Л. Сорочинським на Святі Н. Кобринської в Торонті.

В дні 25. березня ц. р. відсвятковано в Торонті память 100-літніх народин Наталії Озаркевич-Кобринської прекрасно підготованим і знаменито виведеним Святом-Концертом. Треба признати, що Свято це було найкращим, яке довелося бачити в Торонті. Ба, навіть муситься безсторонно сказати, що так укладом програми та добором сил, як і високомистецьким виконанням, це Свято-Концерт було виведене так, що може воно бути взором, як приготовляти і випроваджувати того роду імпрези.

Свято відкрила голова Комітету Українок Канади в Торонті, пані Степанія Савчукова. Вона подала життєпис Ювилятки, та зупинилася ширше над першою спільною публікацією українського жіноцтва з р. 1887 "Перший Вінок".

Відтак жіночий хор ОУК під орудою проф. Л. Сорочинського відспівав з успіхом 4 пісні.

Слідуюча точка молоденької скрипачки п-и Галини Білошицької, хоч не була як корона Свята поставлена на кінці програми, та все остане в памяті. Не можна забути нею виведених трудних і поважних творів, виконаних зі зрозумінням і з душею; це були: "Ноктюрн" Шопена та "Перший Концерт" Д'Амброзія. Її техніка, її інтерпретація немов зрілого мистця, її певність руки та вкінці її молоденький вік кажуть сподіватися, що її талант довгі літа буде очаровувати публику з естрад у столичних концертових залях. За мало було публиці, коли вона дала наддатком у віртуознім виведенню дуже ефектовний, але й дуже трудний твір Шуберта "Чмелик".

Перед рефератом пані Олени Кисілевської попросила голова Комітету Українок Канади, пані С. Савчукова почесну президію. На сцені прикрашеній портретом Н. Кобринської, кисти мистця Дмитренка, зайняли місце голова Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, пані Олена Кисілевська, а побіч неї пані Ольга Бачинська і пані Ірина Павликовська. Рівнож запрошено до президії найблищу рідню Ювілятки, сина брата Н. Кобринської, п. Інж. Івана Озаркевича з дружиною Евгенією і паню Лесю Іванець-Демянчукову, внучку брата Ювілятки, які живуть від недавна в Канаді, як також повну екзекутиву Комітету Українок Канади та членки святкового комітету. Пані голова представила присутнім усіх членів президії, а паню сенаторку О. Кисілевську, яка день перед тим святкувала свої 82. уродини, представила містоголова пані К. Кравс.

Пані сенаторка з'ясувала у своїм рефераті з молодечим темпераментом обставини, серед яких жило українське жіноцтво на склоні минулого століття, змагання Кобринської над поліпшенням їхньої долі, та зупинилась довше над описом основуючих зборів першого жіночого товариства у Станиславові в 1884 р., що їх зорганізувала Ювілятка.

У другій частині Свята-Концерту пані А. Піддубна своїм милим меццо-сопраном, прекрасною дикцією, глибоким зрозумінням пісні, полонила всіх слухачів, які були б радо й більше послухали. Співала вона так гарно, що ніхто і припустити не міг, що вона при цьому виступі якраз простуджена і тому мусіла пропустити послідну обіцяну пісню, яка всім так дуже бракувала.

Вірш Лесі Українки "І Ти боролась" віддеклямувала по мистецьки п. Леся Пелещук, з чуттям і повним зрозумінням.

Василь Тисяк, сьогодні найкращий тенор континенту, як завжди чарував публику своїм милим ліричним голосом. Тисяк мистець рівнож і в доборі пісень, що в них уміє показати свій голос у повній красі, та зворушувати незрівняним пяніссімо. Торонто, якого він є мешканцем, має то рідке щастя почути його частіше ніж інші міста, та мимо того все хотілось би його послухати.

Фортепяновий супровід усіх вокальних точок програми спочивав хоч у молодих та досвідчених руках п-и Наталії Несторовської, яка досконалим акомпаніяментом, певністю удару і грацією своєї появи, особливо причинилася до звеличання Свята.

Як незабутньою остане присутнім уся програма, так незабутнім повинно остати і кінцеве слово секретарки Комітету Українок Канади пані К. Сакалюк, якого провідним мотивом було, щоб ми вивчали чуже, але в душі та в дома оставали українцями, а про це може подбати лише Мати-Українка.

Вкінці ще раз треба зазначити, що ввесь тягар праці у тому взірцево виведеному Святі спочивав у руках Комітету Українок Канади, який доклавши великих зусиль вивязався знаменито.

Память Наталії Кобринської відсвятковано в Торонті величаво!

І. Майструк

СВЯТО-КОНЦЕРТ У ЧЕСТЬ Н. КОБРИНСЬКОЇ В САСКАТУНІ

Нововибрана Управа Комітету Українок Канади в Саскатуні, 1 ряд (зліва на право) пп.: Л. Чайківська, рекордова секретарка, п. І. Гнатишин, перша містоголова, А. Павличенко, голова, К. Гнатюк, друга містоголова, Р. Драґан, кореспонденційна секретарка. 2 ряд (зліва на право) пп. Г. Сава, А. Михайленко, П. Будз, членки Управи, П. Чепига, скарбничка.

В неділю, дня 18 березня, об'єднане жіноцтво Саскатуну відсвяткувало століття народин будительки й основоположниці жіночого руху — Наталі Кобринської.

Саскатун є замітний тим, що тут повстали дві перші централі українських жіночих організацій домініяльного значення. Довголітні голови цих централь саме й були в президії цього свята, до якої обрано пп.: А. Павличенко, І. Гнатишин, К. Гнатюк, С. Стечишин і Л. Чайківську.

Голова Комітету Українок Канади, п. А. Павличенко, відкрила свято вступним словом та прочитала привітальну телеграму від пані О. Кисілевської. Пані О. Кисілевська, теперішня голова Світової Федерації Українського Жіноцтва (СФУЖО) і одна з перших членок жіночого товариства, заснованого Н. Кобринською, не могла прибути до Саскатуну з причин слабого здоров'я. Цю вістку жіноцтво Саскатуну прийняло з великим жалем.

Пані А. Павличенко покликала до слова пана Ю. Стечишина, голову місцевого Комітету Українців Канади. Він коротко привітав новозаснований Комітет Українок Канади і побажав йому успіху, підкреслюючи важливість тієї установи, якої брак відчувалося від довшого часу.

Пані Л. Чайківська виголосила реферат про Наталю Кобринську. Прелегентка яскраво представила застрашуючий занепад національної і соціяльної свідомости серед інтеліґенції й інших верств тогочасного суспільства. В тих обставинах перед жіноцтвом стояло на ті часи важке завдання — вибороти собі права на освіту, на економічно-матеріяльну незалежність, та на політично-соціяльну рівноправність. На тому тлі — з'ясувала доповідачка всебічно постать Н. Кобринської та її заслуги для українського жіноцтва.

Закінчуючи свій реферат, пані Л. Чайківська висловила радість, що українське жіноцтво в Канаді зрозуміло значення Наталі Кобринської і продовжує почату нею працю під кличем: Жінка для нації!

Мала Христина Баран віддеклямувала вірш з "Першого Вінка" Уляни Кравченко п. н. "На новий шлях". Публіка подивляла цю дев'ятилітню дівчинку, що з великим чуттям і артизмом передала цей важкий і прекрасний вірш.

Другою доповідачкою на святі була знана зі своєї діяльности п. Савеля Стечишин. В своїй цікавій доповіді вона змалювала жіночий рух у Канаді.

Перед українським жіноцтвом стояли важливі завдання — треба було плекати далі народні традиції та боротися із асиміляцією. І так у 1926 році жіночі товариства при Українських Народніх До-

мах об'єдналися в спільній організації "Союз Українок Канади" з централею в Саскатуні (православна група). З напливом нової еміґрації по першій Світовій Війні в 1934 р. повстає нова націоналістична жіноча організація під назвою "Організація Українок Канади ім. Ольги Басараб". Завданням цієї організації було мобілізувати в своїх рядах національно свідоме й активне жіноцтво для визвольної і допомогової акції.

З церковних сестрицтв при греко-католицьких парохіях оформлюється згодом "Ліґа Українських Католицьких Жінок". Тепер ці три організації зорганізували спільний Комітет Українок Канади, щоб одностайно рішати справи загально українського значення.

В концертовій частині програми, дуже гарно відспівала дві пісні пані Галя Максимюк при акомпаніяменті нашої відомої п'яністки, панни Ірини Бубнюк. Пісні були вміло підібрані і гарно виконані, а на прохання публіки солістка мусіла виконати й кілька надпрограмових точок. Окрасою програми вечора була гра гості-пяністки, панни Ірини Бубнюк, яку представила публіці пані А. Павличенко. Пані Ірина вернулася зі своїх 5-літніх студій в Англії і тепер дає концерти в Саскачевані. Приємно було вітати її на сцені, на якій вона нераз давніше виступала. Вона народилася в Саскатуні і тут закінчила з відзначенням свою освіту. Саскатунське жіноцтво тепло привітало її з приїздом, а мала деклияматорка Христина Баран вручила їй китицю цвітів від Комітету Українок Канади.

Кінцеве слово виголосила пані К. Гнатюк, яка подякувала учасницям програми і гостям за чисельну участь у святі та закликала жіноцтво до ще кращої співпраці в майбутньому.

Л. Чайківська.

СВЯТО Н. КОБРИНСЬКОЇ В КЕНОРІ.

Жіноцтво Кенори вшанувало століття народин Н. Кобринської святочним концертом, що відбувся в неділю 1 квітня ц. р. в залі Т-ва "Просвіта" старанням Жіночого Т-ва ім. О. Кобринської. Голова Т-ва п. М. Степанюк у вступному слові з'ясувала значення свята — вказавши на великі заслуги основниці українського жіночого руху.

Доповідь про життя й діяльність Н. Кобринської виголосила п. Е. Ганчарик, згадавши теж про відгомін жіночого руху з рідних земель серед українського жіноцтва в Канаді.

У концертовій частині виступали: мішаний хор під орудою п. І. Боднарчука (з пп. В. і С. Лозинським як солістами), що здобув повне признання, п. Н. Днесь з мистецькою деклямацією вірша Уляни Кравченко "Пам'яті Каменярки Н. Кобринської", п. М. Михайлюк, що захопила слухачів піснями "Тихесенький вітер" і "Верховино" при акомпаніяменті п. Христі Червак. Була теж балєтна точка у виконанні пп. Катрусі Барчук і Христі Ганчарик.

Кінцеву промову від імені Жіночого Т-ва ім. О. Кобилянської виголосила п. Т. Червак закликаючи жіноцтво вшанувати пам'ять Н. Кобринською своєю живою й посиленою участю в громадському житті.

Національними гимнами закінчено цей вдалий святочний концерт.

Дописувачка.

АВТЕНТИЧНЕ

До дому о. Івана Озаркевича, парляментарного посла, батька Наталії Кобринської, приїздило все багато людей за порадою, інтервенціями й т. п. А що це були часи чи не "най-найдемократичніші", то приїхав раз навіть ц. к. намісник Галичини, гр. Каз. Бадені, щоб обговорити деякі політичні справи. В хаті перешкаджали, а то й підслухували діти, то ж пішли оба в садок, щоб спокійно побалакати.

Наталія заступаючи недужу маму, лагодила прийняття для незвичайного гостя, коли раптом почула, що пес обірвався з ланцюга й побіг у сад. Вона негайно вислала дівчину-прислугу, щоб вигнала пса з городу.

Дівчина притьмом кинулась у сад і з криком: "Марш, Бадені! Марш, Бадені!" — гонила за псом.

Так бо . . . звався той пес.

7,500 ЖІНОЧИХ ТУРБОТ

На підставі соток тисяч листів, щоденників та інших документів, д-р В. В. Чартерс з Інституту Карнеґія устійнив недавно, що жінки мають не менше ніж пересічно 7,500 клопотів. Імпозантна цифра, вона підкопує стару леґенду, наче б то жінки занімалися тільки своїми одягами.

Ця листа 7,500 клопотів дає дуже подрібну студію жіночої психології: від грошевих труднощів до вагання, як голосувати, почерез справи гігієни, вибору професії, покликання материнства, охоту вийти заміж, збереження молодости. Навіть, якщо б 500 з тих труднощів розв'язувались самочинно, тим не менше — як філософічно заключає цей славний учений — більшість жінок мусить знайти сама розв'язку около 7,000 різних щоденних клопотів.

ЗУСТРІЧІ У КІМПОЛЮНҐУ

(Докінчення зі стор. 18-ої).

подвір'ячка у високому мурі, що відмежовував жіноцтво від широкого поступового світу, і випровадила українську жінку на широкий шлях життя — вказавши їй височінь творчих можливостей і досягнень у всіх ділянках суспільно-культурного життя.

Оті кличі найшли сприятливий ґрунт у психіці Кобилянської, і вона пішла в нестримний похід, у якому змагала здобути жінці рівноправність та зробити її співвартісним незалежним чинником у всіх проблемах, що їх приносить життя. Такий тип жінки впроваджує Кобилянська у свої літературні твори. Це героїні, які не знають гірких сліз, але вміють здобувати життя в усій його повноті.

І пам'ятна зустріч у Кімполюнґу завершилась такими шедеврами української літератури як Царівна, Некультурна, Ніоба, Природа, Земля . . .

ЯРОСЛАВА ЗОРИЧ.

В Києві святковано урочисто 80-ліття народження Лесі Українки ювілейним вечором, що його відкрив поет А. Малишко, а доповідь про Лесю Українку виголосив поет Максим Рильський. Неначе на глум російський театр в Києві носить назву "імени Лесі Українки".

★

Пам'ять Лесі Українки відсвяткували теж грузини, відбувши пленарне засідання Спілки Грузинських Письменників у місті Сурамі, де перебувала колись Леся Українка. В будинку, де жила поетка, відкрито музей імени Лесі Українки. Одну з головних вулиць столиці Грузії, Тбілісі, перейменовано на вулицю імени Лесі Українки.

★

Польський письменник Йосип Лободовський перекладає на польську мову драматичну поему Лесі Українки "Лісова Пісня". Цей твір переложений уже на мови грузинську, російську, німецьку, болгарську і литовську.

★

У Києві перебувала через 5 днів делеґація жінок з Данії, що відвідувала СССР. Побувала в українському театрі і найбільше вподобала собі оперу Данкевича "Богдан Хмельницький". Побачила те, що їй дозволено оглянути, і вернувшися до Данії буде розказувати про "вільне життя української жінки".

★

Українська малярка Софія Зарицька взяла участь у 62-ій з черги малярській виставці т. зв. "Незалежних" у Парижі, де виставляються образи понад 1,500 французьких і чужинецьких мистців, що перебувають у Франції.

★

В літературному вечорі, що відбувся дня 6 травня в Парижі заходом Української Студентської Громади, читали свої твори авторки Діма та Інна Роговська. З рецитаціями й мистецьким читанням виступили: Ніна Миколенко, Галя Ходкевич і Єщенко.

★

Дня 4 травня ц. р. Степанія Галичин повернулася з поїздки на конґрес Міжнародньої Ради Жінок, що відбувся в Атенах, столиці Греції, в днях від 28 березня до 8 квітня ц. р. з участю 226 делеґаток від 22 країн.

КОРОТКО ПРО РІЗНЕ

Американський Сенат схвалив і президент Труман підписав законопроєкт про право захисту для Оксани Косенкіної, що дня 12-го серпня 1948 року вискочила з вікна совєтського консуляту в Ню Йорку на вулицю. щоб не датися живою вивезти до Совдепії. Вона авторка книжки "Скок у свободу".

★

Родинне місто пані МекАртур, жінки генерала МекАртура, Марфрисборо в стейті Теннесі, влаштувало їй величаве прийняття.

★

Принцеса Єлисавета з чоловіком Филипом відвідали Папу Римського дня 13 квітня на приватній авдієнції. З того привсду п'ять англійських релігійних організацій вислали протести на руки англійського короля.

★

З Англії вибираються на днях 12 жінок до фронтової служби в Кореї. Це вдови, жінки і наречені англійських вояків у Кореї. Виїзд організує пані Пробин, жінка англійського старшини, тепер у китайському полоні.

★

Голод в Індіях такий жахливий, що в деяких околицях матері годують своїх дітей глиною.

★

При кінці травня відбувся в Ню Йорку З'їзд "Матірного Союзу Українок", на якому головою Т-ва обрано Мілену Рудницьку.

★

У виборах на президента Арґентіни в р. 1952 на листі кандидатів за схваленням партії "пероністів" будуть поміщені тільки теперішний президент Перон та його дружина Ева.

★

Для княжни Анни з Едінбурґу, донечки англійської престолонаслідниці Єлисавети вирізьбив український мистець Степан Шведюк, що живе в Оттаві — гарну дитячу колиску, яку переслала до Британії оттавська організація опіки над матер'ями. У часописах появились світлини цеї мистецької колиски.

★

На виставці Дітройтського Інституту Мистецтва здобули успіх образи арт. мал. Анни Бичинської.

Італійка Джюдітта Корті, граючи в футбольну льотерію та шануючи пам'ять свойого чоловіка, що недавно помер, подала як основу ставки день його смерти. Виграла 42 мільйони лірів.

★

У німецьких далекобіжних поїздах є новоприйняті секретарки з писальними машинами, яким подорожні можуть диктувати ділові листи без втрати часу за оплатою 1.50 марки за чверть години.

★

Отто Олендорф, нім. ген. С.С.-ів, відповідаючи перед судом за масове вимордування ок. 2-ох мільйонів людей, подав як доказ своєї "гуманности" те, що завжди казав убивати — дітей разом із матерями, щоб побіч себе легче їм було гинути.

★

В Організації Об'єднаних Націй розглядається питання торгівлі жінками, що на далекому сході вважається чесним підприємством. Нпр. молода китайка в Сінґапурі коштує ок. 500 дол., а незвичайно вродлива — 1,000. Натомість у Африці поривають чотиролітні малі дівчатка й перепродують недорого з уваги на кошти вдержання до часу їх зрілости.

★

Ірляндський антрополог, д-р Рафаїл Арматтое впевняє (з сумом), що бльондинки зникнуть з лиця землі. Перед 60-ти роками в Англії їх було 65%, сьогодні не більше 25%. Зате в Канаді 45% жінок є ясноволосі, в Новій Зеляндії й Австралії — 31%. Мабуть у рільничих країнах білявки є більш відпорні для процесу "затемнювання рас".

★

У світовій пресі появився опис атомної бомби журналіста Джім Берімена, учасника бомбардувальних вправ на Паціфіку при кінці березня ц. р. Він бачив це монструальне знаряддя зв. ч. 1. в часі перевантажування з трактора на велетенський бомбардувальник, що тривало кілька годин. Приблизні тягар і розміри: 5 тонн, 6 метрів довжини, 2.70 — 3 метрів у перекрої (виміри середньої мешкальної кімнати); форма присадкуватого вальця похожого на величезну купелеву піч з заокругленим вершком та внизу стіжковато втята й сплощена з відстаючими крилами.

ДО НАШИХ ЧИТАЧОК

Бажаючи принести в цьому ювілейному числі "Ж. С." якнайбільше матеріялу про Н. Кобринську — ми мусіли через брак місця поминути такі відділи: "Весняний промінь для дітей", вісті з організаційного життя, куховарські та інші поради, моди . . . Вони появляться знову в наступних числах.

Через брак місця статті: п. О. Кисілевської "Три покоління — три етапи праці", п. Ірини Книш "Н. Кобринська та її сучасники" будуть поміщені в наступному числі "Ж. С." разом із оповіданням Наталії Кобринської "Задля кусника хліба".

З огляду на літні вакаційні місяці "Жіночий Світ" за липень і серпень (ч. 7—8) вийде разом подвійним числом. РЕД. КОЛЕҐІЯ "ЖІНОЧОГО СВІТУ".

ПРЕСОВИЙ ФОНД "ЖІНОЧОГО СВІТУ"

Розуміючи вповні вагу і значення "Жіночого Світу", одинокого українського жіночого журналу в Канаді, Відділи ОУК враз із другими свідомими одиницями дають йому постійну матеріяльну піддержку.

Перед в тих пожертвах веде Відділ ОУК в Торонто, який пише м. ін. таке: "бажаючи причинитися до розвитку "Жіночого Світу", членки ОУК на пропозицію п. М. Дунець (вона здобула перше місце в змаганні за приєднання нових передплатниць м. р. — прим. ред.) рішили на своїх сходинах оподаткувати себе по $2.00 і зараз таки на сходинах перевели збірку на ту ціль". Примір гідний до наслідування!

ПОЖЕРТВИ ЗЛОЖИЛИ:

Відділ ОУК, Торонто, Онт.	$200.00
Відділ ОУК, Монтреал, Кв.	100.00
Відділ ОУК, Зах. Торонто, Онт.	68.00
Відділ ОУК, Віндзор, Онт.	50.00
Відділ ОУК, Содбури, Онт.	50.00
Відділ ОУК, Форт Вілліям, Онт.	40.00
Відділ ОУК, Гемилтон. Онт.	35.00
Відділ ОУК, Вінніпеґ, Ман.	35.00
Відділ ОУК, Ст. Кетеринс, Онт.	30.50
	17.50
Відділ ОУК, Едмонтон, Алта.	25.00
Відділ ОУК, Ошава, Онт. (з каси $20.00; пп. К. Черевата $2.50, А. Лахман $1.50, М. Грайник $1.00.)	25.00
Відділ ОУК, Ванкувер, Б.К.	20.00
Відділ ОУК, Кіркленд Лейк Онт.	20.00
Відділ ОУК, Ст. Боніфас, Ман.	10.00
Відділ ОУК, Вал Д'Ор, Кв. (писанка $4.00, збірка з відвідин п. С. Ворончак $5.00)	9.00
Відділ ОУК Лімінґтон, Онт. (писанка)	4.00
О. Заяцева, Торонто, Онт.	2.50
А. Курилів, Содбури, Онт.	2.00
Б. Іваницька, Содбури, Онт.	1.50
Т. Підзамецька, Содбури, Онт.	1.50
Н. Нагайло, Дітройт, ЗДА.	1.00
М. Цибик, Нюарк, ЗДА.	0.50

ДАР ІЗ ЗАРУЧИН ДЛЯ "ЖІНОЧОГО СВІТУ"
(Віндзор, Онт.)

В третю неділю місяця лютня ц. р. відбулися заручини п-ни Олі Борової з п. Я. Червоняком у Веланд, Онт. Зійшлася тільки дуже близька родина, щоб відмітити цей радісний день у житті п-ни Олі.

Між рідними була присутня п. Г. МАРТИНЮК з ВІНДЗОР, що так ревно дбає про розвій нашого журналу "Ж. С.". Від його появи до тепер їздить по своїх знакомих, збирає нові передплати та відновлює з попереднього року. Вона вже досі придбала понад 25 передплат, які переслала сама, або через нашу кольпортерку, п. М. Мудру. І тут, на заручинах, не забула закликати присутніх, щоб зложили датки на пресовий фонд "Ж. С.". Пожертви зложили пп.: д-р Ф. Мартинюк, Гемилтон, $2.00; К. Борова, Веланд, $2.00; Г. Мартинюк, Віндзор, $1.50; по $1.00: В. Мартинюк, Торолд, І. Ровенчук, Віндсор, Анна Марків, Віндсор, Я. Червоняк, Ґримсбі, І. Кучма, Гемилтон, В. Гарматій, Віндсор; по 50 центів: К. Подборський, Бурлинґтон.

Членка Управи.

Всім Відділам ОУК і прочим жертводавцям, що так щиро і щедро піддержують наш журнал, Адміністрація "Жіночого Світу" складає сердечну подяку.

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБКИ

В останньому (травневому) числі "Ж. С." подано у викazі жертводавців, що п. А. Михайловська з Порт Амбой, ЗДА., зложила від себе $2.00 на пресфонд "Ж. С." і переслала $2.00 з коляди на ту ціль. Має бути:

А. Михайлова, Перт Амбой, ЗДА.	$2.00
Т. і Ю. Сапленки, Перт Амбой, ЗДА. (збірку перевела п. А. Михайлова)	2.00

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

ПОВІДОМЛЕННЯ ДО ВСІХ ЗАЛЕГЛИХ ПЕРЕДПЛАТНИЦЬ І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Із цим числом висилаємо упімнення до всіх залеглих передплатниць і передплатників; (на кожній адресі є подана в горі дата, доки заплачена передплата).

Просимо вирівнати передплату негайно. Хто не вирівнає, тому журнал буде стриманий.

Просимо наших передплатниць і передплатників подавати нам своєчасно зміни своїх адрес. **ПОДАВАТИ СТАРУ І НОВУ АДРЕСУ ЧІТКО ВИПИСАНУ ПО АНГЛІЙСЬКИ.** На зміну адреси долучувати 10 **ЦЕНТІВ** в монеті або в поштових значках.

Адміністрація "ЖІНОЧОГО СВІТУ".

Mar.52
Mrs. K. Hladun
626 Port Arthur Blvd.
Fort William, Ont.

ДВАНАДЦЯТІ ВИЩІ ОСВІТНІ КУРСИ

ОСЕРЕДКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ Й ОСВІТИ В ВІННІПЕҐУ, МАНІТОБА.

ДВАНАДЦЯТІ ВИЩІ ОСВІТНІ КУРСИ ОУКО ЦЬОГО РОКУ ВІДБУДУТЬСЯ В МАНІТОБСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В ВІННІПЕҐУ — ФОРТ ҐЕРИ.

Це перший раз в історії ВОКурсів Дирекції ОУКО пощастило сполучити ВОКурси з Літньою Школою Університету. У висліді цього ті студенти, що — згідно з академічними приписами — будуть брати повний курс української мови в Університеті, можуть тут же відбути з неї іспити й дістати за це кредит. Це є особливо важне для студентів і вчителів. Студенти, які не відповідають університетським приписам, будуть допущені до курсу української мови як вільні слухачі (не матрикулянти).

НА ВОКУРСИ ПРИЙМАЄТЬСЯ МОЛОДЬ ПОЧИНАЮЧИ ВІД 14 РОКУ ЖИТТЯ.

Всі виклади будуть відбуватися в будинках Університету. Студенти ВОКурсів зпоза Вінніпеґу можуть жити й харчуватися в Університеті, що буде коштувати від $67.00 до $72.00 за весь курс.

ОПЛАТА ЗА ПОВНИЙ КУРС ОСЕРЕДКУ ВИНОСИТЬ $25.00.

ПОЧАТОК ЛЕКЦІЙ НА ВОКУРСАХ І В УНІВЕРСИТЕТІ 4 ЛИПНЯ, ЗАКІНЧЕННЯ 14 СЕРПНЯ.

Пишіть негайно за ближчими інформаціями на адресу:

UKRAINIAN SUMMER SCHOOL
UKRAINIAN CULTURAL AND EDUCATIONAL CENTRE
Box 3093 — Winnipeg, Manitoba, Canada.
Phone 523 128.

ОСЕРЕДОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ Й ОСВІТИ У ВІННІПЕҐУ

повідомляє всіх заінтересованих, що листи, пресу й посилки відтепер слати виключно на нижче подану адресу.
Осередок є Інституцією, яка не має на увазі зисків і веде свою працю фондами добровільних жертв-дарів, записів окремих людей і організацій та членськими вкладками.

ВПИСУЙТЕСЬ В ЧЛЕНИ ОСЕРЕДКУ!

Спричиніться до розвитку установи, де членами можуть бути всі українці і яка працює для добра українців.

Писати на адресу:

UKRAINIAN CULUTRAL AND EDUCATION CENTRE
P. o. Box 3693 Winnipeg, Man., Canada

Вже появилося найновіше число літературно - мистецького журналу

"ПОРОГИ"

Це перший і одинокий український літ.-мистецький журнал на американському континенті.

Передплатіть "ПОРОГИ" для себе і запропонуйте Вашим приятелям.
Передплата на рік 2 ам. дол.
Адреса:

"POROHY"
Casilla de Correo 3184
Buenos Aires, Argentina